

SAN MARCOS

¹ Quewa' rbanic ja tok majtaj rk'alasaxic ja utz-laj tzij ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja Jesucristo ja Ralc'wal Dios. ² Cani' tz c'o jun ntajko'm ntakel, arja' nnabeyaj chawach chi rchomarsaxic ja rabey. ³ Ja tajko'm arja' nc'axaxi ja rukul chipan ja lugar ja kas talani, quewa' nbij ri': — Techomarsaj chi utz ja rubey ja kajaw Dios, jic teya'a'. Queri' ja tz'ibtal can. ⁴ In queri' bantaji, peti ja tajko'm, Juan rubi', arja' neruban bautizar ja winak. Arja' chipan ja lugar ja kas talan wi' tri' nq'ueje' wi' in quewa' nbij chique ja winak ri': —Teq'uexa' ja rena'oj, teya'a' can ja ritzelal in quixban bautizar, quirtari' neban utzc'a chi ncuytaji ja rewil emac, ne' chique. ⁵ Canojel ja winak ja rec'o pa Jerusalén e cachbil canojel ja rec'o chipan ja jule' chic lugar ja c'o pa rcuenta Judea eje'e' xebe ruq'uin ja Juan, xeban bautizar rmal chipan ja binelya' Jordán in tri' quechol wi' ja quil quemac.

⁶ Ja c'a Juan ja rtziak rcojon puro rsamal camello ocnak in rximon rupan chi jun tz'um. Ja rocnak rq'uexwach rway, sac' nerutij in raxcab chakaja' ncanoj pa tak k'ayis. ⁷ Quewa' nbij chique ja winak ri': —C'o chi na jun penak ja xajalal maja'n tumaj ja rsamaj, arja' más chi na nim ja poder c'o pa ruk'a' chinwach anin. Anin ma yatal ta chwij xquintiloc ta ruq'uin nixtac'a chi rquiric rc'amal rxajab. ⁸ Anin ya' xincoj tok xixnuban bautizar

pro arja' Espíritu Santo nixrbanbej bautizar, ne' chique.

*****

⁹ Jari' tiempo xelto ja Jesús chipan ja tinamit Nazaret ja c'o pa rcuenta Galilea, be ruq'uin ja Juan in ban bautizar rmal chipan ja binelya' Jordán. ¹⁰ Chaka maril xelto ja Jesús pa ya' xutz'at ja caj jaktaji in xutz'at ja rEspíritu Santo caní' jun ajsakaxic' ja tok kajto ruq'uin. ¹¹ In c'o jun kulaj penak chila' chicaj c'axaxi, quewa' xbij ri': —Atat ja rat chak'laj Walc'wal, congana ninquicot chawij, ne'e ja Dios tre ja Jesús.

¹² Ja c'a rEspíritu Santo arja' xutakel ja Jesús chipan ja lugar ja kas talani. ¹³ Ca'winak k'ij q'ueje' chipan ja lugar in xekaji ja Satanás ruq'uin, xumaj rtakchi'ixic. Ja lugar c'o wi' tri' ec'o wi' jule' itzel tak chicop in xepeti ja ángel xin Dios, xurquito'o'.

*****

¹⁴ Ja tok coji ja Juan Bautista pa che' ja c'a Jesús arja' be chipan ja departamento Galilea. Ja c'a tok xekaji xumaj rbixic ja utzlaj tzij tre ja gobierno xin Dios. ¹⁵ Quewa' nbij ri': —Camic xurtz'akati ja tiempo, ja gobierno xin Dios xa nnakajinto rmalc'ari' tok nbij chewe, teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja ritzelal, tenimaj ja utzlaj tzij ja rc'amonto ja totajem xin Dios, ne'e.

¹⁶ Ja Jesús arja' kas rmajon binem chuchi' ja ya' rbina'an Galilea ja tok ec'o ca'i' achi'i' xeruwil e alaxic, jun rbina'an Simón in jun chic Andrés rubi'. Eje'e' como e chapol ch'u' kas quimajon rq'uiakic ja c'am pa ya' ja tok xe'iltaji rmal ja Jesús ¹⁷ in quewa' bix chique rmal ri': —Jo' quixtre' chwij,

anin nya' na jun samaj chewe pro ma chapoj ch'u' chi ta ja neban, winak chic ja ne'ecanoj, xeche'xi. ¹⁸ Ja c'a reje'e' quich'akila' can ja quec'am in xetre'el trij ja Jesús.

¹⁹ Ja c'a Jesús c'a ma nim ta rbinben ja tok ec'o chic cai' achi'i' xeruwil, chakaja' e alaxic, jun rbina'an Jacobo in jun chic Juan rubi', e rc'ajol Zebedeo, eje'e' chakaja' ec'o pa jun lancha quimajon rc'ojojic ja quec'am. ²⁰ In chanim xesiq'uix pon rmal ja Jesús. Queya' can pa lancha ja Zebedeo ja quitata' e rachbil ja moso in xetre'el trij ja Jesús.

* * * * *

²¹ In xebe, xe'ekaj chipan ja tinamit Capernaum. Ja c'a Jesús arja' xoc chipan ja jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui' ja winak chi rc'axaxic ja rtzobal Dios in xumaj quitijoxic pa jun xula'nbal k'ij. ²² Ja c'a winak kas c'asc'o'i nquic'axaj ja tijonem nuya' como ja tijonem nuya' chique congana nerusil, bien k'alaj chi ruq'uin Dios penak wi' ja nbij, ma junan ta ruq'uin ja tijonem ja nqueya' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. ²³ Ja c'a chipan ja jay ja xin molbal ri'il tri' c'o wi' jun achi ocnak jun itzel espíritu tre, arja' xumaj rakic ruchi':

²⁴ —Jesús ja rat aj Nazaret ¿nak narbana' wawe' kuq'uin, la maxta atpenak chi nokaryojo'? Anin bien wotak nak atocnak wi', atat ja rat Santilaj Ralc'wal Dios, ne' tre ja Jesús. ²⁵ Ja c'a Jesús arja' xch'olij ja ritzel espíritu:

—Tacajba' in catel pa ranma ja rachi, ne' tre. ²⁶ Ja c'a ritzel espíritu arja' xuya' jun ataque tre ja rachi in congana nurak ruchi', xel pa ranma

in be. ²⁷ Ja c'a winak canojelal congana c'asc'o'i quetz'at in quewa' quibij chibil tak qui' ri': — ¿Nak c'awa' wari', nak chi c'ac'a tijonemal ja wari'? Como jawa' ja rachi ri' masqui e itzel tak espíritu pro c'o taka'an ruk'a' chique chi neruban mandar in nnimax taka'an cumal, neche'e. ²⁸ In chanim be nat nakaj rtzijoxic ja Jesús chipan ja jule' chic lugar ja c'o pa rcuenta Galilea.

*****

²⁹ Ja c'a Jesús e rachbil ja Jacobo in Juan eje'e' tok xe'elel chipan ja jay xin molbal ri'il xebe cuq'uin ja Simón in Andrés pa cochoch. ³⁰ Ja c'a rjite' ja Simón arja' c'o chwa ch'at yawa', majtajnak rmal c'atan, ja c'a Jesús tok xe'ekaji bix tre chi yawa'. ³¹ Arja' tiloc ruq'uin, xuchap chi ruk'a', xuyic in ni jari' hora xeli ja c'atan. Ja c'a rixok arja' xumaj quilixic ja Jesús.

³² Ja c'a tok xoc ak'a' canojel ja yawa'i' xec'amarel chwach ja Jesús e cachbil ja re'ocnak itzel tak espíritu chique, ³³ ja c'a tinamit emulan chi'jay canojel ja bar c'o wi' ja Jesús. ³⁴ Ja c'a winak q'uiy rwach ja yobil e'uc'ayon in ja Jesús arja' e q'uiy chique ja xertzursaj in e q'uiy chique chakaja' ja xerlasaj itzel tak espíritu chique. Arja' xeruk'il chi maquetzijon más como eje'e' cotak chi arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja Dios.

*****

³⁵ Ja c'a chi rcab k'ij c'a rc'ulun na, c'a k'eku'm na ja tok yictajel ja Jesús xelex chipan ja tinamit, be chipan jun lugar ja bar kas talan wi' chi nerbana' oración. ³⁶ Ja c'a Simón in ja re rachbil eje'e' xebe

chi rcanoxic. ³⁷ Ja c'a tok quewil quewa' quibij tre ri':

—Ja winak canojel quimajon acanoxic, xeche' tre. ³⁸ In bix chique rmal ja Jesús:

—Jo' chipan ja jule' lugar chic ja c'o chikanakaj chi tri' neny'a'a' wi' rbixic ja utzlaj tzij chakaja' como xa rmalari' tok inpenak, xeche'xi. ³⁹ Queri' xuban ja Jesús be nojel lugar ja c'o pa rcuenta Galilea, noqui pa tak jay xin molbal ri'il in tri' nuya' wi' rbixic ja utzlaj tzij chique ja winak in nerlasaj itzel tak espíritu chique.

* * * * *

⁴⁰ Xuban jun yawa' jutij ec'o jule' itzel tak ch'a'c trij, arja' xekaj ruq'uin ja Jesús, xuque' chwach in congana xc'utuj rto'ic tre:

—Ja wi nawajo' ninatzursaj, anin wotak chi nat-cowini ninatzursaj, ne' tre. ⁴¹ Ja c'a Jesús arja' xpokonaj rwach ja yawa', xuyuk pon ja ruk'a', xuchap in xbij tre:

—Can nwajo' ja caní' nabij chwe, cattzuri, ne' tre, ⁴² in ni chanim xeli ja ritzel tak ch'a'c trij, tzuri. ⁴³⁻⁴⁴ C'ac'ari' ja Jesús xbij tre: —Congana nban recomendar chawe chi majun bar ta tri' nabij wi' ja xinban chawe. Xar ja naban, jat, jac'utu' awi' chwach ja sacerdote in como xattzuri jaya'a' ja rofrenda ja caní' rbin can ja Moisés chipan ja ley xin Dios chi naban. Ja c'a rofrenda naya' jari' noc testimonio chiquewach ja sacerdote chi naban cumplir ja rbin can ja Moisés, ne' tre. C'ac'ari' xubanel despedir.

⁴⁵ Pro ja rachi tok be ma xuban ta ja caní' bix tre rmal ja Jesús, congana xlasaj rbixic chi Jesús ja

tzursan rxin. Rmalc'ari' ja Jesús congana c'ayew chic tre ja ni ta chiquewach winak noc chic chipan ja tinamit pro ja xuban, be in tri' q'ueje' wi' ja bar ma ec'o ta wi' winak, in nij ec'o wi' winak ja ne'ekaj ruq'uin, nojel tinamit epenak wi'.

2

¹ Ja c'a tok xuban pon quiiji' jo'o' k'ij meloji ja Jesús chipan ja tinamit Capernaum. Ja tok c'o chic chipan ja tinamit ja winak quic'axaj chi arja' ocnak chipan jun jay. ² Chanim xequimolola' qui' ja winak ruq'uin, congana e q'uiy pro ni xepitz'e'e ja pa jay, xe'elto c'a pa rchi'jay, majun chic neq'ueje' wi'. Ja c'a Jesús arja' ntajini rmajon rbixic ja rtzobal Dios chique. ³ Ec'o c'a quiiji' achi'i' xe'urkaji, quic'amonto jun achi siquirnak, ncajo' nquecoj chwach ja Jesús. ⁴ Eje'e' ma xecowin ta xe'ekaji ja bar kas c'o wi' ja Jesús como ja winak congana enojnak pa jay. Rmalc'ari' ja tok xejote' parwi' ja jay, quitak'ba' rwi' in tri' quikajsaj wi' ja yawa', cotz'ol chwach jun ch'atan che'. ⁵ Ja c'a Jesús tok xutz'at ja yukulbal quec'u'x c'o ruq'uin, arja' xbij tre ja siquirnak: —Nc'ajol, camic cuytaji ja rawil amac, ne' tre.

⁶ Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios etz'ubul tri' pa jay, eje'e' tok chaka maril quic'axaj ja xbij ja Jesús quewa' quemaj rch'obic pa tak canma ri': ⁷ —¿Nak c'a trela' tok nbij quela' ja rachi le'? Ja nbij le' jala' xa ofensa rc'amonto tre ja Dios como mchita nak chi ta ncuyuwi ja il mac, xa ruyon ja Dios ncuyuwi, xeche' kaj ja pa tak canma. ⁸ Pro ja Jesús arja'

bien rotak ja quimajon rch'obic pa tak canma in quewa' xbij chique ri':

—¿Nak tre tok queri' nech'ob kaj pa tak ewanma?

⁹ Camic nwajo' nc'waxaj chewe ¿nak ja más c'ayew tre ja ca'i' ri' chi nbij tre ja rachi siquirnak, la ja' nbij tre chi ncuy ja ril rumac o la ja' nbij tre chi nyictaji in nuc'amel ja rwarbal in numaj binem?

¹⁰ Anin c'oli ja xtinban chewach camic ri' utzc'a chi newotakij chi anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak yatajnak chwe chi ncuy ja quil quemac ja winak wawe' chwach'ulew, ne'e ja Jesús chique. C'ac'ari' xbij tre ja siquirnak: ¹¹ — Anin nbij chawe camic, catyictaji, tac'ama'el ja rawarbal in jat chi awochoch, ne' tre. ¹² Chaka maril bitaji queri' rmal c'ac'ari' yictaji ja rachi in xumaj rc'olic ja rwarbal. Ja c'a tok c'oltajel rmal be, xelex chiquicojol pro ni chiquewach canojelal. Ja c'a winak eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji in quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios rmal, quewa' nquibij ri': —Jawa' ja bantaji ri' ma jutij katz'aton ta, xeche'e.

*****

¹³ C'ac'ari' be chic jutij ja Jesús chuchi' ja ya'. Ja tok xekaji chiya' canojel ja winak xequimolo' chic qui' ruq'uin in arja' xumaj quitijoxic tre ja rtzobal Dios. ¹⁴ Ja c'a tok melojto ja chiya' kas rmajon binem ja tok c'o jun achi xutz'at rbina'an Leví rc'ajol Alfeo. Ja Leví arja' tz'ubul chipan ja lugar ja bar ntoj can wi' ja rimpuesto pa ruk'a' in bix tre rmal ja Jesús: —Jo', cattre' chwij chi natoc ndiscípulo, ne'xi. Ja c'a Leví yictaji in tre'el trij ja Jesús.

15 Ja c'a Jesús arja' c'o pa rochoch ja Leví, tz'ubul pa mesa e rachbil ja rdiscípulo in ec'o jule' molol tak impuesto e cachbil jule' chic aj'il ajmaqui' neche'xi, eje'e' etz'ubul pa mesa cuq'uin pro con-gana e q'uiy como e q'uiy ja retranel trij ja Jesús.

16 Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil jule' fariseo, eje'e' tok quetz'at ja Jesús chi cuq'uin molol tak impuesto nwa' wi' e cachbil jule' chic aj'il ajmaqui' neche' chique, quewa' quibij chique ja rdiscípulo ri':

—¿Nak c'a trela' tok xa cuq'uin molol tak impuesto nwa' wi' e cachbil jule' chic aj'il ajmaqui'? xeche' chique. 17 Pro ja c'a Jesús ja tok c'axtaj rmal ja quibij quewa' xbij chique ri':

—Ja ma e yawa'i' ta eje'e' matic'atzin jun doctor chique pro ja yawa'i' jari' ni rjawaxic wi' jun doctor chique. Anin inpenak chi ne'uncanoj ja raj'il ajmaqui' utzc'a chi nqueya' can ja quil quemac, ma eje'e' ta ja ch'ajch'oji' chic ja ne'uncanoj. Queri' xbij ja Jesús chique.

*****

18 Ja c'a rdiscípulo ja Juan Bautista eje'e' quimajon rbanic ja rayuno in queri' quimajon rbanic ja discípulo quixin ja fariseo chakaja'. Ec'o c'a jule' winak xe'ekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':

—¿Nak tre ja rdiscípulo atat taka'an matiqueban ja rayuno pro ja rdiscípulo ja Juan eje'e' ni nqueban wi' ja rayuno in queri' nqueban ja discípulo quixin ja fariseo chakaja'? xeche' tre. 19 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Cani' chique jule' winak ebanon invitar tre jun c'ulbic, ja tok c'a c'o na ja rachi chiquicojol

ja nc'ule'e ¿la yatal chiquij chi nqueban ja rayuno nech'ob ixix? Jaru' pa tiempo nq'ueje' chiquicojol ja rachi ja nc'ule'e jari' mta moda xtiqueban ta ja rayuno. ²⁰ Pro nerila' na jun k'ij ja tok eje'e' xtilasax chiquicojol ja rachi ja nc'ule'e, c'a tokoc'ari' tok xtiqueban ja rayuno. ²¹ Mta jun nak ta xtuc'am ta jutz'it chi' tziak c'ac'a xtic'ojbej ta jun tzabuklaj tziak. Ja wixta queri' nbani ja chi' tziak c'ac'a nuc'ol ri' in xa jani' ntak'e' más ja bar tak'al wi' tre ja tzabuklaj tziak. ²² In chakaja' cani' tre vino c'ac'a mta jun nak ta xtuc'ol ta pa tzabuklaj tak c'olbal. Ja wixta queri' nbani ja c'ac'a vino nurak ja c'olbal, ntz'iloxi vino in ntz'iloxi ja c'olbal chakaja'. Pro ja rjawaxic chi nbani, ja c'ac'a vino nc'oli chipan c'ac'a tak c'olbal. Queri' xbij ja Jesús tre ja c'ac'a tijonem ja rc'amonto.

*****

²³ Xuban c'a jutij pa jun xula'nbal k'ij arja' rmajon binem chipan jule' trigo e rachbil ja rdiscípulo. Kas netajini nek'ax chipan ja trigo ja tok quemaj rk'olic ja trigo ja rdiscípulo. ²⁴ Ec'o c'a jule' fariseo, eje'e' quibij tre ja Jesús:

—Pakasa' radiscípulo le', ja netajini quimajon rbanic jala' xajan nbani pa tak xula'nbal k'ij ¿nak tre tok nqueban quela'? xeche' tre. ²⁵⁻²⁶ Ja c'a Jesús xbij chique:

—¿La ma esiq'uin ta la'an chipan ja rtzobal Dios ja xuban ja rojer rey David tokori' tok ocnak lok'laj sacerdote ja rAbiatar? Ja c'a David arja' c'o rjawaxic tre tri' in majtaj rmal rk'ak'anil rupan in queri' queban ja rachbil chakaja'. Tokoc'ari' xuban ja David xoc chipan ja rochoch Dios in

xutij ja caxlanway ja parti'in chwach ja Dios in xuya' quixin ja rachbil chakaja'. Queri' xuban masqui jari' caxlanway tz'ibtal chipan ja ley xin Dios chi xa queyon sacerdote ja netijowi. Queri' xbij ja Jesús chique. ²⁷ In xbij chic chique: —Ja winak tok xewinakarsax rmal ja Dios ma rmal ta chi chaka ta nquec'ul ruk'ij ja xula'nbal k'ij pro jari' winakarsaxi ja xula'nbal k'ij chi quito'ic ja winak. ²⁸ Rmalc'ari' tok nbij chewe chi anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak, pa nuk'a' anin c'o wi' ja nbani chipan ja xula'nbal tak k'ij chakaja', ne' chique.

3

¹ Ja c'a Jesús arja' xoc chic jutij chipan ja jay xin molbal ri'il in tri' c'o wi' jun achi siquirnak jun ruk'a'. ² Ec'o c'a jule' winak e c'ambajal rxin ja Jesús, eje'e' ncajo' nquetz'at ja wi ntzursaj ja rachi pa jun xula'nbal k'ij. Queri' nqueban utzc'a chi nquewil jun ril ja nquichapbej rxin. ³ C'ac'ari' ja Jesús xbij tre ja rachi ja siquirnak ruk'a': —Catyictaji in catpe'e wawe' chikacojol, ne' tre. ⁴ C'ac'ari' xbij chique ja winak: —¿Nak nuya' lugar chake ja ley chi nkaban pa tak xula'nbal k'ij, la ja' chi nkaban ja rutzil owi itzelal? ¿La ja' nuya' lugar chake chi nekato' ja winak owi nekacamsaj? ne' chique. Pro ja reje'e' ni majun nak ta quibij ta tre, ma xquic'ulba' ta. ⁵ C'ac'ari' pi ryewal ja Jesús chiquij in xertz'elwachij, congana bison cumal rumac ja ni mta wi' quigana nch'obtaj cumal ja xbij chique. In xbij chic tre ja rachi ja siquirnak jun ruk'a': —Tayuku' ja rak'a', ne' tre. Ja c'a rachi xumaj ryukic ja ruk'a' in tzuri. ⁶ Ja c'a fariseo eje'e'

xebe, xequimolo' qui' e cachbil ja rec'o chipan ja partido rxin ja Herodes in quemaj rch'obic nak nqueban tre ja Jesús chi nquicamsaj.

*****

7-8 Ja c'a Jesús arja' xeled chipan ja lugar in be chiya' e rachbil ja rdiscípulo in congana e q'uuy ja winak ja raj Galilea xetre'el trij. In ec'o na más ja xe'ekaj ruq'uin cani' chique ja raj Jerusalén in chique ja rec'o chipan ja jule' chic tinamit ja c'o pa rcuenta Judea in chique ja raj Idumea in chique ja rec'o chajuparaj binelya' Jordán in chique ja raj Tiro in ja raj Sidón pro congana e q'uuy ja winak xe'ekaj ruq'uin. Queri' queban como ekajnak rbixic cuq'uin nojel ja ntajini nuban ja Jesús. ⁹ Ja c'a Jesús xbij chique ja rdiscípulo: —Tiq'ueje'to listo jun lancha matzij ja winak xa congana tiquepitz' qui' chwij, ne' chique. ¹⁰ Queri' xbij chique como arja' e q'uuy ja winak ertzursan chic in rmalari' tok canojel ja c'o yobil chique congana nquemin qui' trij, ncajo' nquechapoc chi netzursaxi. ¹¹ Ja c'a ritzel tak espíritu ja rec'o chique ja winak eje'e' tok quetz'at ja Jesús xexuque' chwach, quemaj rakic quechi' in quewa' quibij tre ri': —Atat ja rat Ralc'wal Dios, xeche' tre. ¹² Ja c'a Jesús congana cow xeruchap in xbij chique chi majun bar ta tri' nquik'alasaj wi' chi arja' ja Cristo.

*****

¹³ C'ac'ari' jote'e ja Jesús chwach jun jayu', xuwil jun lugar ja bar q'ueje' wi'. Ec'oli chiquicojol ja winak ja c'o rgana ja Jesús chi netre'el trij, arja' xersiq'uij pon in xebe ruq'uin. ¹⁴ In ec'o cablajuj ja xerucha' chique utzc'a chi eje'e' neq'ueje' ruq'uin

chijutij in chakaja' chi nebe nequiya'a' rbixic ja rtzobal Dios. ¹⁵ In chakaja' xuya' chique ja poder chi necowini nequitzursaj yawa'i' in nequiwasajel itzel tak espíritu chique ja winak. ¹⁶ Quewa' quebi' ja cablajuj ri', Simón ja canox chic jun rubi' bina'ax tre Pedro, ¹⁷ Jacobo ja rc'ajol Zebedeo, Juan ja rch'alal Jacobo, ja c'a Jacobo in Juan eje'e' canox chic jun quebi' rmal ja Jesús bina'ax chique Boanerges. Boanerges tibij tzij alc'walaxela' ja congana quichok'ak' e cani' quiakolijay. ¹⁸ Ja rAndrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo ja rc'ajol Alfeo, Tadeo, Simón, jun chique ja partido rbina'an cananita, ¹⁹ in Judas Iscariote ja jachowi ja Jesús pa quek'a' ja xetzelan rxin.

*****

Ja c'a Jesús xoc chic chipan jun jay e rachbil ja rdiscípulo. ²⁰ Ja c'a winak xequimolo' chic qui' cuq'uin in rmalari' nixtac'a c'o ta tiempo chique ja Jesús chi newa'i. ²¹ Ja c'a rch'alal ja Jesús tok quic'axaj ja ntajini nuban eje'e' xepeti, ncajo' nquec'amel. Queri' queban como ja pa quetzij eje'e' ch'ujari ja Jesús.

²² In chakaja' ec'o jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés, eje'e' epenak pa Jerusalén in quewa' quibij chique ja winak ri':

—Jala' rachi le' Beelzebú uc'ayon rxin, xa poder rxin ja jefe quixin ja ritzel tak espíritu xa jari' nucoj chi quilasaxic ja ritzel tak espíritu, xeche'e. ²³ Ja c'a Jesús xersiq'uij pon in quewa' jun c'ambal tzij ja xbij chique ri':

—Mta moda ja Satanás xquerlasaj ta ja rach tak demonio. ²⁴ Jun gobierno wi xa división nuban chibil ri' jari' xa nyojtaji. ²⁵ In queri' chique jule' winak ja rec'o pa jun jay chakaja', wi xa división nqueban chibil tak qui' jari' xa neq'uisi. ²⁶ In queri' c'a tre ja Satanás chakaja', ja wi xa nch'ojin kaj ruq'uin arja' ruyon, wi nerlasaj ja rach tak demonio jari' xa nyojtaji in nq'uisi.

²⁷ Ja wi natekaj ruq'uin jun achi ja congana rchok'ak' in wi nach'ob chi nalasaj tre ja rnakun ja c'o pa rochoch rjawaxic chi nabac' na nabey ja rachi. Ja wi queri' naban jari' natcowini nalasaj tre nojel ja c'o pa rochoch.

²⁸ Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja winak masqui nqueban ja il mac xa nak ta chi il maquil jari' c'o cuytajic trij in chakaja' masqui nquibij jule' tzij tre ja Dios ja xa ofensa rc'amonto tre jari' c'o cuytajic trij chakaja'. ²⁹ Pro wi c'o jun winak xa nak ta chi winakil wi arja' nbij jule' tzij tre ja rEspíritu Santo ja xa ofensa rc'amonto tre jari' ni mta wi' cuytajic trij jari' il mac nrijkalej pro ni chijutij, ne'e ja Jesús chique. ³⁰ Queri' xbij chique rumac ja quibij tre chi c'o jun itzel espíritu uc'ayon rxin.

*****

³¹ C'ac'ari' xe'urkaji ja rch'alal ja Jesús cachbil rute', eje'e' ec'o chwa jay in quietakoc rsiq'uixic. ³² Ja c'a winak ja retz'ubuloc chinakaj ja Jesús eje'e' quibij tre:

—Pakasa' rate' in ja re awach'alal ec'o chwa jay in ncajo' netzijon awq'uin, xeche' tre. ³³ Ja c'a Jesús xbij chique:

—Camic nch'ob chewach echinatak ja nute' in echinatak ja wach'alal, ne' chique. ³⁴ C'ac'ari' xeruc'ut ja retz'ubuloc chinakaj in quewa' xbij ri':

—Eje'e' c'awa' e'ocnak nute' in e'ocnak wach'alal. ³⁵ Queri' nbij chewe como xa nak ta ja nbanowi rvoluntad ja Dios arja' c'ari' ocnak nuchak' owi wana' owi nute', ne'e.

4

¹ Jutij chic ja Jesús xumaj quitijoxic ja winak chiya' in congana e q'uiy ja winak xurquimolo' qui' ruq'uin rmalc'ari' tok arja' xoc chipan jun lancha ja c'o parwi' ya' in tz'abe' chipan. Ja c'a winak xemule' can chiya' canojelal. ² In xumaj tzij ja Jesús cuq'uin, q'uiy rwach ja xbij chique pa c'ambal tak tzij, quewa' ja tijonem ja xuya' chique ri':

³—Tec'waxaj ja xtinbij chewe ri' pro bien teya'a' ewxquin tre. C'o jun ajticola' be pa ticoj tijco'm pa rchenoj. ⁴ Ja c'a tok xekaji xumaj rchicaxic ja rija'tz. C'o c'a kaj pa bey in xepeti ja tz'iquin, quietij. ⁵ C'o chic jule' kaji ja bar c'o wi' abaj, xa xax ja rulew in chanim xelto rmal. ⁶ Pro ja tok xelto ja k'ij xc'atsaj in tok q'uiswani chakij rmal como mta más ja rc'amal. ⁷ C'o chic jule' kaj pa tak q'uix in tok q'uiswani q'uiyi ja q'uix, xcamsaj ja tijco'm. Queri' xuban ni majun rwach xuya'. ⁸ Pro c'o chic jule' kaj pan utzlaj ulew in wachini chi utz, congana q'uiyi, be pa nim, ja jun chirwach ija'tz c'oli xuya' treinta, c'oli xuya' sesenta in c'oli xuya' jun ciento. ⁹ Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij chewe ri', ne'e ja Jesús chique.

¹⁰ Ja c'a tok quipaxijel qui' ja winak xecanaj can ja rachbil ja Jesús ruq'uín e cachbil ja cablajuj apóstol in c'oli quic'axaj tre ja Jesús tre ja c'ambal tzij. ¹¹ Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ja rixix yatajnak chewe chi newotakij nak rbanic ja rawatal je'e tre ja gobierno xin Dios pro ja chique jule' chic winak nojel ja nbij chique ncoj c'ambal tak tzij chi rbixic. ¹² Queri' nban utzc'a chi eje'e' nquetz'at ja nc'ut chiquewach pro matikaj pa quewi' utzc'a chakaja' chi nquic'axaj ja nbix chique pro matich'obtaj cumal utzc'a chakaja' chi matiqueq'uex ja quina'oj chi ncuytaji ja quil quemac. Queri' xbij ja Jesús chique. ¹³ In xbij chic chique:

—¿La ni c'a matich'obtaj wi' emwal ja c'ambal tzij ja c'a xinbij kaj? Ja wi maquixcowini nech'ob ja c'ambal tzij tre ja rajticola' ¿nak moda xquixcowini xtech'ob ja jule' chic c'ambal tak tzij? Pro ja camic nch'ob chewach nak tibij ja c'ambal tzij. ¹⁴ Ja rajticola' ja chicani ja rija'tz jari' ja nyowi rbixic ja rtzobal Dios chique ja winak. ¹⁵ Ja kaj pa bey jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios pro chanim npeti ja Satanás, nlasajel ja rtzobal Dios ja ticon pa tak canma. ¹⁶ Ja kaji ja bar c'o wi' abaj jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios in nquinimaj chanim, congana nequicot rmal. ¹⁷ Pro eje'e' e cani' jule' tijco'm ja mta rc'amal, xa ti jurata nquinimaj. Ja c'a tok xterila' ja c'ayewalaj tiempo ja tok nmajtaj rbanic pokon chique ja winak rmal ja rtzobal Dios eje'e' chanim nqueya' can. ¹⁸ Ja kaj pa tak q'uix jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja

rtzobal Dios ¹⁹ pro tok nq'uiswani xa ja' nquibisoj chic ja xin rwach'ulew in xa neban engañar rmal ja meba'il in chaka benak chi nquiyarij nakun je'e. Rmalc'ari' tok xa ncamí ja utzlaj tzij ja c'o pa tak canma, mta rwach nuya'. ²⁰ Pro ja c'a rija'tz ja kaj pan utzlaj ulew jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios in nquinimaj in c'oli rwach nuya' pa tak canma. Eje'e' e caní' jule' chirwach ija'tz c'oli xuya' treinta, c'oli xuya' sesenta in c'oli xuya' jun ciento. Queri' xbij ja Jesús chique.

*****

²¹ C'ac'ari' xbij chic jun c'ambal tzij chique:

—¿La c'o ta c'a jun nbanowi nerc'ama'to jun candil nutzij in xtijupba' ta c'a jun caxon trij owi xtuya' ta xe' ch'at? Ja queri' ni majun nbanowi. Ja c'a nban tre ja candil njecebaxi utzc'a chi nsakirsaj ja pa jay. ²² Nojel ja ma k'alajinnak ta je'e jari' nerila' na jun k'ij tok xtik'alajini in nojel ja rawatal je'e jari' nel na pa sakil, notakix na. ²³ Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe ri', ne'e ja Jesús. ²⁴ In xbij chic chique:

—Bien teya'a' ewxquin tre ja remajon rc'axaxic. Ja wi congana neya' ewxquin tre jari' q'uiy xtiyataj chewe chi newotakij nowi ma kas ta neya' ewxquin tre jari' ma kas ta c'oli xtiyataj chewe chi newotakij. In ja c'a chewe ixix ja remajon rc'axaxic camic más chi na q'uiy xtiyataj chewe chi newotakij. ²⁵ Queri' nbij chewe como ja winak ja c'o je'e yatajnak chique eje'e' c'o chi na más ja nyataj chique pro ja c'a winak ja mta yatajnak

chique pro nquech'ob chi c'oli jari' nlasax chique. Queri' xbij ja Jesús.

* * * * *

²⁶ Xumaj chic tzij ja Jesús:

—Ja gobierno xin Dios queri' rbanic cani' nuban jun achi ja tok nbe pa rchenoj, nertica' jule' ija'tz chipan. ²⁷ Ja c'a tok noc ak'a' c'o chic ja rachi pa rochoch in nwari, ja c'a tok nsakari nyictaji in queri' nuban nojel tak k'ij. Ja c'a rija'tz ja rticon pa rchenoj ekal nelto ruyon in numaj q'uiyem. Pro ja rachi arja' ma rotak ta nak nuban ja rija'tz tok nelto in tok nq'uiyi. ²⁸ Como ja rwach'ulew arja' nsamajini chi nelto ja rija'tz in nwachini. Ja nuban nabey nq'uiyi in npi ruxak, c'ac'ari' nwinakari och' trij c'ac'ari' nq'uiyi ja och' noc áj. ²⁹ Ja c'a tok nchakiji ja c'a rachi nerbana' jach' como xerila' ja tiempo xin cosecha. Queri' xbij ja Jesús.

³⁰ In xbij chic:

—¿Bar c'a njunsaj wi' ja gobierno xin Dios in nak chi c'ambal tzijal ncoj chi rjunsaxic? ³¹ Ja gobierno xin Dios queri' rbanic cani' rbanic jun ti chirwach mostaza tok ntiqwi pan ulew. Jun ti chirwach mostaza masqui más na tino'y chwach ja jule' chic ija'tz ja c'o chwach'ulew ³² pro ja tok ntiqwi in tok nq'uiyi más na nq'uiyi chwach jule' chic tijco'm, nwinakar nimak tak ruk'a' in tok nq'uiswani nepeti ja tak tz'iquin, nurquibana' quesoc pa tak ruk'a' in nemujax rmal ja ruxak. Queri' xbij ja Jesús.

³³ Q'uiy rwach ja c'ambal tak tzij xbij ja Jesús ja quitakawari' ja nertijobej ja winak tre ja rt-zobal Dios, jani' necowini nch'obtáj cumal jari'

xbij chique. ³⁴ Ni majun nak ta xbij ta chique ja maquita xucoj c'ambal tak tzij chi rbixic chique. Pro ja xuban chique ja rdiscípulo arja', xeryonaj in xk'alasaj chiquewach nojel ja nbij ja c'ambal tak tzij.

*****

³⁵ Jari' k'ij ja tok xoc ak'a' ja Jesús arja' xbij chique ja rdiscípulo: —Jo' chajuparaj ya', ne' chique. ³⁶ Eje'e' xequeban can despedir ja winak. Ja c'a Jesús arja' c'o chipan ja lancha in quec'amel in c'o chic jule' ja lancha tre'el trij. ³⁷ Pro chaka c'a jalal tok jaktajto jun nimlaj ik' chiquij. Ja c'a nimak tak baloj congana npowij ri' trij ja lancha ja rec'o wi' ja Jesús in ntajini nnoji ja ya' chipan. ³⁸ Ja c'a Jesús arja' pa rchak lancha c'o wi', kajnak chi waram in c'oli rcanon ocnak rq'uexwach rch'acat rwi'. Ja c'a rdiscípulo quec'as:

—Maestro ¿la macatocla' il ja wi nokcami? xeche' tre. ³⁹ Yictaji ja Jesús in xbij tre ja ik' chi ncaje'e in xbij tre ja ya' chi nsile'e. C'ac'ari' cami ja ik' in ni sile'e ja ya'. ⁴⁰ C'ac'ari' xbij chique:

—¿Nak c'a tre tok congana xexbej ewi'? ¿Bar c'a xoc wari' ja yukulbal ec'u'x wq'uin? ne' chique. ⁴¹ Ja c'a reje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji in quemaj rbixic chibil tak qui':

—¿Nak rbanic c'ala' ja rachi le'? nnimax taka'an rmal ja ik', nnimax taka'an rmal ja ya' chakaja', xeche'e.

5

¹ Ja c'a tok xe'ekaji chajuparaj chic ya' tri' xe'ekaj wi' chipan jun lugar ja c'o pa quicuenta ja raj Gadara. ² Ja c'a Jesús tok chaka maril xeli ja pa

lancha c'o jun achi xekaj ruq'uin ocnak jun itzel espíritu tre, arja' pa comsanto elnakto wi'. ³ Ni tri' wi' nq'ueje' wi' pa comsanto in majun nak ta ncowin ta trij masqui nquebac' pa cadena. ⁴ Como arja' q'uiylaj mul banon tre bac'on ruk'a' rkan pa cadena pro ni ma c'ayew ta nuban tre nq'uiokpij. Ni majun nak ta ncowin ta trij ja nchappex ta rxin ja xta jun nq'ueje' wi'. ⁵ Chi pa k'ij chi chak'a' ni rmajon wi' binem pa tak k'ayis in pa comsanto, congana nurak ruchi' in ruyon nusoc ri' tre abaj. ⁶ Ja c'a tok xutz'at pon ja Jesús c'amc'ol ranim be ruq'uin, ja c'a tok xekaj ruq'uin xuque' chwach ⁷ in xumaj rakic ruchi':

—Jesús, atat ja rat Ralc'wal ja nimlaj Dios ¿nak nawajo' chwe? Chwach Dios nbij chawe, maxta taban pokon chwe, ne' tre. ⁸ Queri' xbij tre como ja Jesús arja' c'a xbij tre ja ritzel espíritu ja rocnak tre ja rachi chi nelel pa ranma. ⁹ C'ac'ari' ja Jesús xbij tre ja rachi:

—¿Nak c'a abi'? ne' tre.

—Anin in Legión. Queri' nubi' como ok q'uiy, ne'xi ja Jesús. ¹⁰ In congana xucoj ja Jesús pa ch'a'oj chi ma xquerwasajel ta ja ritzel tak espíritu in ma xquerutakel ta chipan jun chic lugar.

¹¹ Ec'o pon c'a jule' ak quimajon wa'im pa tak k'ayis. ¹² Ja c'a ritzel tak espíritu canojel congana quecoj ja Jesús pa ch'a'oj in quewa' quibij tre ri':

—Ko'ataka'el cuq'uin ja jule' ak le', taya'a' lugar chake chi nokoc pa quicuerpo, xeche' tre. ¹³ Ja c'a Jesús xuya' lugar chique in queri' queban xe'eli, xe'oc pa tak quicuerpo ja ak. Ja c'a ak ec'o la cai' mil canojel in chaka maril xe'oqui ja ritzel

tak espíritu chique, eje'e' quemaj c'amc'oj canim, xebe, xexule' chwach jun jayu' congana tiquitic, xebe c'a pa ya' in tri' xejik' wi' canojelal.

¹⁴ Ja c'a chajinel quixin ja ak eje'e' xe'anmajel, xebe chipan ja tinamit in pa tak aldea chakaja', xequicholo' nojel ja bantaji. Ja c'a winak tok quic'axaj eje'e' xepeti chi nurquitz'ata' ja bantaji.

¹⁵ Ja tok xe'urkaji ja bar c'o wi' ja Jesús quetz'at ja rachi ja congana e q'uiy ja ritzel tak espíritu e'ocnak tre nabey, arja' tri' tz'ubul wi', c'o chic ja rtziak rcojon, tz'akat chic ja rpensar. Ja c'a winak tok quetz'at congana quixbej qui' rmal.

¹⁶ C'ac'ari' ja xetz'atowi ja bantaji eje'e' quemaj rcholic chiquewach ja jule' chic winak nak xuban ja rachi tok xelasaxi ja ritzel tak espíritu tre in nak queban ja ak chakaja'. ¹⁷ C'ac'ari' ja winak quewa' quibij tre ja Jesús ri': —Catelel wawe', taya'a' can ja kalugar, xeche' tre.

¹⁸ Ja c'a Jesús kas rmajon oquem pa lancha ja tok bix tre rmal ja rachi ja xelasaxel ja ritzel tak espíritu tre:

—Tabana' jun utzil, taya'a' lugar chwe chi nintre' chawij chijutij, ne'xi. ¹⁹ Pro ja Jesús arja' ma xuya' ta lugar tre chi nbe trij, quewa' xbij tre ri':

—Mejor ja naban, jat chi awochoch, jabij chique ja rawach'alal chi janila jun nimlaj samaj xuban ja Dios chipan ja rac'aslemal in janila xpokonaj awach, ne' tre. ²⁰ C'ac'ari' be ja rachi pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Decápolis, xumaj rbixic ja nimlaj samaj ja xuban ja Jesús chipan ja rc'aslemal in canojel ja winak congana c'asc'o'i quic'axaj.

* * * * *

21 Ja Jesús xemeloj chic jutij pa lancha chaju-paraj ya'. Ja c'a tok xe'ekaji congana e q'uiy ja winak xequimolo' qui' ruq'uin in tri' q'ueje' wi' chiya' cuq'uin. 22 C'ac'ari' c'o jun achi peti rbina'an Jairo, arja' jun chique ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios. Ja c'a Jairo tok xurkaj ruq'uin ja Jesús xuque' chwach 23 in quewa' xbij tre ri': —C'o jun nme'al camíc nuban, tabana' jun utzil jo' chwij, jaya'a' ak'a' pa rwi' utzc'a chi ntzuri in wotak chi maticami, ne' tre.

24 Ja c'a Jesús rachbilajel ja rachi, congana e q'uiy ja winak xetre'el trij, congana nquepitz' qui' trij ebenak pa rochoch ja Jairo. 25 C'o c'a jun ixok yawa' ja c'o chiquicojol ja winak, tuban cablajuj juna' ni c'o wi' je'e quic' nel tre. 26 Ja rixok e q'uiy ja doctori' congana rtijon pokon pa quek'a' in nojel ja c'o ruq'uin xuq'uis rmal ja yobil. Pro majun xoc wi' ja xuban como ja yobil xa jani' benak más pa nim. 27 Como arja' ekajnak chic rbixic ruq'uin nojel ja ntajini nuban ja Jesús rmalc'ari' tok xa jani' tiloc más trij. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xuchapoc jutz'it ja rtziak. 28 Queri' xuban como ja ntajini xbij kaj pa ranma: —Ja wi xtinchap ja rtziak ja Jesús xa ruq'uin ari' wotak chi nintzuri, ne' kaj. 29 Chaka maril xuchapoc rtziak ja Jesús ni caje'e ja quic' tre in xuna' chi tzuri, xeli ja yobil tre. 30 Ja c'a Jesús arja' xuna' chi c'oli ja poder xel tre, ni quipitz'on wi' qui' ja winak trij, xuya' vuelta in quewa' xbij ri':

—¿Nak chapowi ja ntziak? ne'e. 31 C'ac'ari' ja rdiscípulo eje'e' quewa' quibij tre ri':

—¿La matatz'at la'an chi congana winak

quipitz'on qui' chawij chewi' nak tre tok nabij:
 —Nak xinchapowi, taka'an natche'e? xeche' tre.
³² Pro ja Jesús kas cholaj nbe wi' rwach, arja' ncanoj nak chapowi ja rtziak. ³³ Ja c'a rixok congana nbirboti rumac xben ri' como arja' bien rotak chi xeli ja yobil tre, peti xuque' chwach ja Jesús, xuchol chwach nojelal nak rbanon pa ruk'a' ja yobil. ³⁴ Bix tre rmal ja Jesús:

—Nme'al, ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzur-sani. Camic utz chic natbe, catquicoti, xattotaji chijutij pa ruk'a' ja yobil, ne'xi.

³⁵ Ja Jesús c'a rmajon na tzij ja tok ec'o jule' winak xe'urkaji, e'elnakto pa rochoch ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il, quewa' quibij tre ja jefe ri':

—Jairo, ja rame'al cami ¿nak noc wi' ja naban molestar más ja Maestro? xeche' tre. ³⁶ Ja c'a Jesús tok chaka maril xc'axaj ja quibij arja' xbij tre ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il:

—Ma taxbej ta awi', ja naban, tiyuke' ac'u'x wq'uin, ne' tre. ³⁷ C'ac'ari' be ja Jesús, mta nak chi ta xeruc'amel, xa queyon ja Pedro, ja Jacobo in Juan ja rch'alal Jacobo. ³⁸ Ja c'a tok xe'ekaji ja chi rochoch ja jefe ja Jesús xerutz'at ja winak ja rec'o pa jay chi congana lawulo' nqueban, quimajon ok'e'j in congana síc' nqueban. ³⁹ Ja tok xoc pa jay quewa' xbij chique ri': —¿Nak tre tok neban quela'? congana taka'an síc' ok'e'j neban. Ja xtan ma camnak ta, xa waram rbanon, ne' chique. ⁴⁰ Pro ja reje'e' xa quitzebej. C'ac'ari' ja Jesús xerlasajto pro canojelal. Ja c'a tok xelastajto rmal c'ac'ari' xeruc'amel chic ja rtata' rute' ja camnak e rachbil ja retran trij chakaja', xe'oqui ja bar c'o

wi' ja cuerpo rxin ja xtan. ⁴¹ Ja c'a Jesús xuchap chi ruk'a' ja camnak in quewa' xbij tre ri': —Talita, cumi, ne' tre. Jawa' tzij xbij tre ri' tibij tzij: —Xtan, camic anin nbij chawe catyictaji, ne'e. ⁴² Chaka maril bitaj queri' rmal ja Jesús yictaj nojoj ja xtan in xumaj binem. Ja xtan cablajuj chic ja rjuna'. Ja rec'o ruq'uin ja Jesús congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaj chiquewach. ⁴³ Ja c'a Jesús congana xuban recomendar chique chi majun bar ta tri' nquibij wi' ja bantaji in xbij chique: —Teya'a' rway ja xtan, ne' chique.

6

¹ Ja c'a Jesús xelex, be chipan ja rtinamit arja', xerachbilajel ja rdiscípulo. ² Ja c'a tok xerila' ja xula'nbal k'ij xoc chipan ja jay xin molbal ri'il, xumaj quitijoxic ja winak. E q'uuiy ja winak ja xec'axani ja tijonem xuya' in congana c'asc'o'i quic'axaj in quewa' quibij chibil tak qui' ri':

—¿Bar c'a penak wala' ja rocnak tre jala' jun achi le'? congana taka'an rna'oj yatajnak tre in congana taka'an nimak tak milagro nuban chakaja'. ³ Pro ¿la ma arja' ta c'ala' ja josol che' ja ral María? In ja rch'alal ¿la ma eje'e' ta c'a ja Jacobo, ja José, ja Judas in Simón? In ja rana' ¿la ma ec'o ta c'a chikacojol chakaja'? xeche'e. Queri' quibij, ni majun quigana ruq'uin ja Jesús, xa pokon nquena' rmal ja nbij. ⁴ Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Ni majun profeta xin Dios ja maquita lok' nna'i xarwari' ma lok' ta nna'i cumal ja rach aj tinamit nixtac'a cumal ta ja rch'alal in nixtac'a cumal ta ja rec'o pa rochoch chakaja', ne' chique. ⁵ In ma

xcowin ta xuban ta nimak tak milagro tri' xarwari' ec'o jujun ja yawa'i' xuya' ruk'a' pa quewi' in xertzursaj can. ⁶ Arja' kas junwi' xuna' rumac ja mta yukulbal quec'u'x ja winak ruq'uin. C'ac'ari' xelex, be pa tak aldea ja c'o chinakaj in xumaj quitijoxic ja winak.

*****

⁷ Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij ja cablajuj discípulo in xuya' chique chi c'o quek'a' chique ja ritzel tak espíritu chi necowini nequiwasajel chique ja winak. Pa caca' xerutakel in bien xuch'obel chiquewach nak ja xtequibana': ⁸ —Ni majun nak ta nec'amel ja tok xquixbe chipan ja viaje xarwari' xa ruyon ech'ame'y nec'amel. Mta emaleta nec'amel nixtac'a way, nixtac'a pwok ta chakaja'. ⁹ In xa perpak tak xajab necojel in ni xa ja wari' ecamisa nec'amel ja recojon, ma ca'i' ta. ¹⁰ Xa nak ta chi jayil nixoc wi' tri' nixq'ueje' wi', c'a tokori' neya' can ja tok nixbe chic cha jun chic tinamit. ¹¹ In xa nak ta ja maquec'ulu ewxin, xa nak ta ja mta quigana nquic'axaj ja nebij chique, ja c'a tok nixelto chipan ja quitinamit tequiraj can ja pokok ja c'o pan ewakan. Queri' neban jari' retal chi eje'e' nquetij na rpokonal rmal ja matiqueya' quixquin tre ja nebij chique. Ni katzij wi' ja nbij chewe ri', ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio janila jun nimlaj rpokonal xtiquetij na ja tinamit ja maquec'ulu ewxin. Más na lawulo' ja rpokonal xtiquetij chwach ja xtiquetij ja ritzel tak winak ja raj Sodoma in ja raj Gomorra ojer. Queri' xbij chique. ¹² Ja c'a cablajuj discípulo eje'e' xe'elex, xebe cuq'uin ja winak in quewa' nquibij chique

ri': —Teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja ritzelal, neche' chique. ¹³ E q'uiy ja ritzel tak espíritu xequiwasaj chique winak in e q'uiy ja yawa'i' quecoj aceite pa quewi', xequitzursaj.

* * * * *

¹⁴ Ja Jesús nojel ja ntajini nuban xekaj rbixic ruq'uin ja rey rbina'an Herodes como benak nat nakaj ja rtzijoxic. Ja c'a Herodes quewa' xbij ri':

—Ja rachi ja maxco' ntajini nuban arja' Juan Bautista c'astajnakto chiquicojol camnaki' chewi' c'a tok ocnak tre ja nimak tak poder ja ntajini nsamaj ruq'uin camic, ne'e. ¹⁵ Pro ec'o chic jule' quewa' quibij ri':

—Ja rachi arja' Elías, xeche'e. In ec'o chic jule' quewa' quibij ri':

—Ja rachi arja' jun profeta, queri' rbanic ja cani' quibanic ja rojer tak profeta, xeche'e. ¹⁶ Pro ja Herodes tok xc'axaj ja nquibij ja winak arja' quewa' xbij chic ri':

—Mni, ma queri' ta. Ja rachi arja' Juan ja xinya' orden chi lasax rwi', arja' c'ari' ja c'astaj chiquicojol camnaki', ne'e. ¹⁷⁻¹⁸ Queri' xbij como bien rotak chi arja' yowi ja orden chi camsaxi ja Juan Bautista tokori' tok xutak rchaptic ja Juan, baq'ui in coj pa che'. Queri' xuban tre rumac ja bix tre rmal ja Juan Bautista chi: —Ma rubey ta abanon chi ac'amon ja rawixnam, ne'xi. Como ja Herodes arja' rc'amon ja rixnam rbina'an Herodías, rxjayil jun rch'alal rbina'an Felipe.

¹⁹ Ja c'a Herodías arja' congana penak ryewal trij ja Juan, nrajo' ta ncamsaj pro maticowini ²⁰ como ja Herodes xa nxbej ri' chwach ja Juan como arja'

rotak chi ja Juan utzlaj achi, jun achi xin Dios, in bien xuban cuenta utzc'a chi maticamsaxi. Ja Herodes tok nc'waxaj ja nbij ja Juan c'o je'e nc'waxaj ja match'obtaj rmal, xa nxbej ri' rmal pro ni c'o wi' rgana nc'waxaj.

²¹ Pro xerila' c'a jun k'ij tok cowini ja Herodías trij ja Juan chi ncamsaxi. Tokori' bantaji camíc ja tok Herodes xuban jun nmak'ij rxin rcumpleaños, xchomij jun nimlaj wa'im. Erbanon invitar ja winak ja nimak quek'ij ja nesamaj chipan ja rgobierno e cachbil ja jefe quixin soldado e cachbil chic ja principali' xin Galilea. ²² Ja Herodes e rachbil ja rerbanon invitar ec'o pa mesa ja tok xekaj jun xtan chiquewach, ral ja Herodías, in xumaj xajoj ja xtan chiquewach. Ja c'a Herodes in ja rachbil congana xel quec'u'x trij. C'ac'ari' ja rey Herodes quewa' xbij tre ja xtan ri':

—Tac'utuj chwe xa nak ta ja nawajo', can nya' chawe, ne' tre. ²³ In xuban jurar, xbij tre ja xtan:

—Xa nak ta xtac'utuj chwe can nya' chawe masqui nic'aj tre ja gobierno xtac'utuj ja c'o pa nuk'a' can nya' chawe, ne' tre. ²⁴ Ja c'a xtan xelto, be ruq'uin ja rute', xerbij tre nojel ja bix tre rmal ja Herodes:

—Camic ¿nak c'a nc'utuj tre ja rey nach'ob atat? ne' tre ja rute'.

—Tabij tre chi nuya' rwi' ja Juan Bautista chawe, ne'xi rmal ja rute'. ²⁵ Chaka c'a maril bitaj queri' tre ja xtan congana nuban, be chic jutij ruq'uin ja rey in xbij tre:

—Camic ja nc'utuj chawe pro ni chanim ri', ja rwi' ja Juan Bautista taya'a' chwe pa jun plato, ne' tre. ²⁶ Pro ja c'a rey Herodes congana junwi' xuna'

pro como rbanon chic jurar chiquewach ja rec'o ruq'uin pa mesa chewi' tok ma xrajo' ta maquita nuya' tre ja xtan ja xtzujuj. ²⁷ Ja rey alnak xuya' orden tre jun soldado chi nbe, nerlasaj rwi' ja Juan Bautista in nuc'amto. ²⁸ C'ac'ari' be ja soldado ruq'uin ja Juan ja bar c'o wi' pa che' in xlasaj rwi'. Ja tok lastajto rmal xuc'amto pa jun plato, xujach tre ja xtan in ja xtan xujach tre ja rute'. ²⁹ Ja c'a rdiscípulo ja Juan tok quic'axaj chi camsaxi eje'e' xebe, xequic'ama' ja rcuerpo in xequimuku'.

*****

³⁰ Xemelojto ja cablajuj apóstol, xurquimolo' qui' ruq'uin ja Jesús, quechol chwach nojel ja xe-quibana' in nojel ja tijonem ja queya' chique ja winak. ³¹ Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Jo', kayonaj ki' chipan jun lugar ja bar kas talan wi' chi tri' nixexula'n wi' jalal, ne' chique. Queri' xbij chique como congana chi winak nqui-jalala' qui' cuq'uin nixtac'a c'o ta tiempo chique xquewa' ta cumal. ³² C'ac'ari' xe'oquel pa jun lancha, xequiyonaj qui' chipan ja lugar kas talani ja bar ma ec'o ta wi' winak. ³³ Pro ja tok xebe e q'uiy ja winak xetz'ato'el quixin, bien ch'obtaj cumal chi Jesús ja be. Xe'elel ja winak pa tak quitinamit pro nojel tinamit, xebe chi cakan c'amc'ol canim, eje'e' xe'ekaji nabey ja bar xque'ekaj wi' ja Jesús in tri' quemol wi' qui' chi rc'ulic. ³⁴ Ja c'a Jesús tok xelto chipan ja lancha xerutz'at ja winak chi congana e q'uiy. Arja' xpokonaj quewach como eje'e' e cani' jule' tak carnelo ja mta nyuk'un quixin. C'ac'ari' xumaj quitijoxic, q'uiy rwach ja tijonem xuya'

chique. ³⁵ Ja c'a tok xuban hora xepeti ja discípulo in quewa' quibij tre ri':

—Ja lugar ja rokc'o wi' ri' congana talani in xuban hora, ³⁶ mejor ja naban, que'ataka'el ja winak pa tak tinamit in pa tak aldea ja c'o chikanakaj in tabij chique chi tri' nequilok'o' wi' ja nquetij, xeche' tre.

³⁷ —Ixix nixyo' chique ja nquetij, xeche'x rmal ja Jesús.

—Xtikalok' ta ca'i' ciento quetzal caxlanway ¿la neruban ta c'ala' winak le' chi nquetij? xeche' tre.

³⁸ —Jetz'ata' nac'a jaru' rkan caxlanway ja rec'amonto, xeche'x chic rmal ja Jesús. Ja c'a tok quetz'at quewa' quibij tre ri':

—Jo'o' rkan ja caxlanway in e ca'i' cakan ch'u', xeche' tre. ³⁹ C'ac'ari' ja Jesús xbij chique:

—C'o rax tak k'ayis le', tebij chique canojel ja winak chi quetz'abe'e parwi' pro pa tak moc ncuc'aj qui', ne' chique. ⁴⁰ Ja c'a winak xekaji chi tz'ubulem, pa tak moc cuc'aj qui'. Ec'oli jujun ciento cuc'aj qui' in ec'oli pa tak cincuenta cuc'aj qui'. ⁴¹ Ja c'a Jesús xuc'am ja jo'o' rkan caxlanway e rachbil ja ca'i' cakan ch'u', ca'y chicaj in xmal-tioxij tre ja Dios. Xuwech' ja caxlanway, xujach chique ja rdiscípulo chi eje'e' nqueya' chic chique ja winak. In queri' xuban chique ja ca'i' cakan ch'u' chakaja', xerujach chiquewach canojel ja winak. ⁴² Xewa'i pro ni canojelal in xenoji chi utz. ⁴³ Ja c'a caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji, cablajuj chacach xuban. ⁴⁴ Ja xewa'i e jo'o' mil pro xa queyon achi'i'.

*****

⁴⁵ C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdiscípulo:

—Puersa nixoquel chipan ja lancha, nixbe chajuparaj ya' chipan ja tinamit Betsaida, ne' chique, in xeruban can despedir ja winak. ⁴⁶ Ja tok xebantaj can despedir rmal, arja' jote' chwach jayu', xuwil jun lugar ja bar nuban wi' oración. ⁴⁷ Ja tok xoc ak'a' xa ruyon c'o tri', ja c'a lancha kas pa nc'aj ya' c'o chi wi'. ⁴⁸ Arja' xerutz'at pon chi congana etujkarnak chic tre ja si'oj como c'o jun nimlaj ik' jaktajnakto chiquij. Ja c'a pa rsakaric rmajon binem parwi' ya' ja Jesús, xekaj chinakaj ja lancha. Arja' laj k'ax chiquewach ja rdiscípulo ⁴⁹ pro tok quetz'at chi rmajon binem parwi' ya', ja nquech'ob eje'e' chi jun xbinel ja netajini nquetz'at in congana quemaj rakic quechi' rmal. ⁵⁰ Como canojel quetz'at in congana quixbej qui' rmal. Ja c'a Jesús xbij chique: —Ma ticapuj ta ec'u'x, xwa'n anin, ma texbej ta ewi', ne' chique. ⁵¹ C'ac'ari' xoc cuq'uin pa lancha in cami ja ik'. Ja c'a discípulo eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja xuban ja Jesús chiquewach in sach quina'oj rmal. ⁵² Queri' queban como eje'e' ma xch'obtaj ta cumal ja poder ja c'o ruq'uin ja Jesús masqui quitz'aton chic ja nimlaj milagro xuban tre ja caxlanway tok xerutzuk ja jo'o' mil achi'i'. Congana c'ayew chique chi nquech'ob nak rbanic ja Jesús.

*****

⁵³ Xe'elel, xe'ekaj chajuparaj ya', pa jun lugar rbina'an Genesaret xe'ekaj wi' chiya'. ⁵⁴ Chaka c'a maril xe'elto ja pa lancha, ja winak chanim queya' cuenta tre chi Jesús ja xekaj cuq'uin. ⁵⁵ C'ac'ari' xebe cuq'uin canojel ja winak ja rec'o chipan ari'

lugar in majtajto quic'amaric ja yawa'i' ruq'uin ja Jesús. Xa nak ta lugar nekaj wi' ja Jesús, ja winak tok nquic'axaj, tri' nequemel wi' ja yawa'i', nequitelejel rachbil tak quiwarbal. ⁵⁶ Xa bar ta tri' nekaj wi' ja Jesús, wi pa nimak tak tinamit, wi pa co'cojlaj tak tinamit owi pa tak aldea, ja winak ja rec'o yawa'i' cuq'uin eje'e' xequilasajto, xequeya'to chi tak bey ja bar nk'ax wi' ja Jesús in quewa' quibij tre ri': —Tabana' jun utzil chake, taya'a' jutz'it lugar chique ja yawa'i' chi nquechapoc jutz'it ja ratziak, mana xa jutz'it ruchi' ja nquechapoc, xeché' tre. In queri' queban, canojel ja xechapowi ja rtziak xetzuri.

7

¹ Ec'o c'a jule' fariseo xequimolo' qui' ruq'uin ja Jesús e cachbil jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés, eje'e' epenak pa Jerusalén. ² Eje'e' queya' cuenta chique ja rdiscípulo ja Jesús chi ec'oli chique ja tok quemaj wa'im ma xqueban ta ja cani' nrajo' ja costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj pro ja tok quech'aj quek'a' ma costumbre ta ja queban. Rmalc'ari' tok ja fariseo e cachbil ja maestro eje'e' quemaj quitzijoxic ja discípulo. ³ Como ja fariseo in canojel ja cach tak aj Israel eje'e' ni maquewa' wi' ja wi ma congana ta nqueban tre ja ch'ajoj k'abaj, jari' costumbre ja c'utun can chiquewach cumal ja cati't quimama'. ⁴ In tok nemelojto ja pa tak c'aybal ni maquewa' wi' chakaja' ja wi matiqueban ja costumbre ja nquich'ach'ojirsbej qui'. In c'a c'o na más ja costumbre quiniman je'e, nqueban costumbre tre ja ch'ajoj tak vaso in tre

ch'ajoj tak xaro in tre ch'ajoj tak tzacbal nakun je'e ja ch'ich' ocnak in tre ch'at chakaja'. ⁵ Ja c'a fariseo e cachbil ja maestro quic'axaj tre ja Jesús:

—¿Nak c'a tre ja radiscípulo taka'an matiquini-maj ja costumbre quixin ja kati't kamama'? Newa' taka'an pro matiqueban ja costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj, xeche' tre. ⁶ Bix chique rmal ja Jesús:

—Caca' epalaj, bien ntake' chewe ja binto chewe ojer rmal ja profeta Isaías in tz'ibtal can quewari': —Jawa' winak ri' xa chi quechi' c'o wi' ja tok nqueya' nuk'ij, ja canma c'a c'a nat c'o wi' chwe. ⁷ Ni majun noc wi' ja tok nqueya' nuk'ij, ja tijonem ja nqueya' rtzobal Dios neche' tre, pro xa mandamiento quixin winak. Queri' ja binto chewe rmal ja rIsaías. ⁸ Ja rebanon, eya'on can ja mandamiento xin Dios pro ja costumbre quixin winak jari' emajon rnimaxic cani' tre ja costumbre tre ja ch'ajoj tak xaro, ch'ajoj tak vaso in jule' chic costumbre ja junan ruq'uin ja wari', ne'e ja Jesús chique.

⁹ In xbij chic chique: —Ixix congana ix listo chi rq'uexic ja mandamiento xin Dios utzc'a chi ja recostumbre ixix necoj pa rq'uexwach. ¹⁰ Como ja Moisés arja' c'o jun mandamiento xin Dios ja rtz'iban can quewa' nbij ri': —Lok' que'ana'a' ja ratata' ate', ne'e. In jun chic ja rtz'iban can quewa' nbij ri': —Ja wi' c'o jun xa itzel ntzijon tre ja rtata' owi rute' jari' puersa ncamsaxi, ne'e. ¹¹⁻¹² Pro ja rixix xa ma lok' ta ne'ena' como quewa' ja tijonem neya' ri': —Ja wi' nabij tre atata' owi ate': —Camic maquincowini natnuto' tre ja c'o rjawaxic chawe como nbin chic tre ja Dios chi rxin chic arja' ja c'o wq'uin, wi natche' tre, jari' ma rjawaxic chi ta

chi nato' tre ja c'o rjawaxic tre, nixche'e. ¹³ Queri' ebanon, ja mandamiento xin Dios, ixix ebanon tre ni mta pro xa rumac ja recostumbre in jari' costumbre nec'ut chiquewach jule' chic winak chi nquinimaj eje'e' chakaja'. In q'uiy rwach ja neban ja junan ruq'uin ja wari'. Queri' xbij ja Jesús chique.

¹⁴ Ja c'a Jesús arja' xumaj chic tzij cuq'uin ja winak, quewa' xbij chique ri': —Tec'waxaj ewano-jelal ja xtinbij chewe ri', kas ta xtich'obtaj emwal. ¹⁵ Ma ja ta ja noc pan achi' ja ntz'ilorsani ja rawanma pro ja ntz'ilorsan rxin jari' ja nwinakar pan awanma in nelto pan achi'. ¹⁶ Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe ri', ne' chique.

¹⁷ C'ac'ari' xeruban can despedir ja winak in xoc pa jay. Ja c'a rdiscípulo quic'axaj tre nak rbanic ja c'ambal tzij ja xbij. ¹⁸ In quewa' xbij chique ri': —Taka'an matich'obtaj emwal ixix chakaja'. ¿La matich'obtaj c'a emwal chi ja noc pan achi' jari' mta moda xtitz'ilorsaj ta ja rawanma? ¹⁹ Queri' nbij chewe como ja noc pan achi' jari' nkaj chi apan in nelel chic jutij, ne' chique. Ja xbij ja Jesús chi matitz'ilori ja rawanma xta rmal ja nati' xa nak ta ja nati' je'e. ²⁰ In xbij chic jutij chique: — Ja ritzelal ja nelto pan awanma jari' ntz'ilorsan rxin ja rawanma. ²¹ Queri' nbij chewe como pan awanma nwinakarto wi' ja ritzel tak na'oj cani' tre tok c'o jun natoc ruq'uin ja wi ma awixjayil ta owi ma awachajil ta, cani' tre banoj camíc, ²² cani' tre banoj alak', cani' tre tok chaka benak chi nayarij quinakun winak, cani' tre banoj itzelal in banoj engaño, cani' tre banoj nakun ja con-

gana chuw chwach ja Dios, cani' tre aquiakarem, ne'atzijoj winak, naya' ak'ij in banoj nakun ja xa ma ch'obol ta. ²³ Nojel c'awa' wari' pa tak canma ja winak nalaxto wi' in jari' ntz'ilorsan rxin ja canma. Queri' xbij ja Jesús chique.

*****

²⁴ C'ac'ari' yictajel, xelex chipan ja lugar in becha jun lugar chic ja bar c'o wi' ja ca'i tinamit, jun rbina'an Tiro in jun rbina'an Sidón. Ja c'a tok xekaji xoc chipan jun jay, arja' matirajo' chi notakixi chi tri' c'o wi' pro ja winak puersa cotakij chi c'o tri'. ²⁵⁻²⁶ C'o c'a jun ixok ma aj Israel ta, arja' alaxnak chipan ja lugar rbina'an Sirofencia, c'o jun ti ral ti xtan ocnak jun itzel espíritu tre. Ja rixok tok xc'axaj ja bar c'o wi' ja Jesús be ruq'uin. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xuque' chwach in congana xuban recomendar tre chi nbe ruq'uin chi nerlasaj ja ritzel espíritu tre ja ti ral. ²⁷ Ja c'a Jesús xc'ambej tzij chwach ja rixok, quewa' xbij tre ri':

—Nenuto' na nabey ja wach tak aj Israel como ma rubey ta xtic'am ta queway ja ralc'walaxela' in xtiq'uiakel ta chiquewach tak tz'i', ne' tre. ²⁸ Ja c'a rixok chakaja' xc'ambej tzij chwach ja Jesús, quewa' xbij tre ri':

—Wajaw, ni katzij wi' ja nabij le' pro ja tak tz'i' ja neq'ueje' xe' mesa, eje'e' nya' lugar chique chi nquetij ja rc'utal tak queway ja ralc'walaxela' ja ntzakel xe' mesa, ne' tre. ²⁹ Bix tre rmal ja Jesús:

—Congana buena xabij chwe le' rmalc'ari' nbij chawe, jat, catmeloj chi awochoch, camic xeli ja ritzel espíritu tre ja rawal, ne'xi ja rixok. ³⁰ C'ac'ari'

meloji ja rixok chi rochoch. Ja tok xekaj ruq'uin ja ral cotz'ol chwa ch'at, mchita ja ritzel espíritu tre.

*****

³¹ C'ac'ari' be ja Jesús, xelex chipan ja lugar je'e ja c'o pa rcuenta Tiro, k'axi pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Sidón in k'axi chakaja' pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Decápolis, xekaji c'a chuchi' ja ya' rbina'an Galilea. ³² C'o c'a jun achi xeya' chwach, arja' tacon in ma kas ta ncowini ntzijoni chakaja'. Ja rec'amyonel rxin quic'utuj jun utzil tre ja Jesús chi nuya' ruk'a' pa rwi' ja rachi chi ntzursaj. ³³ Ja c'a Jesús arja' xlasajel ja rachi chiquicojol ja winak, quiyonaj qui' ruq'uin. C'ac'ari' xuya'oc rwi' ruk'a' pa tak rxquin ja rachi, chubani in xuchap rak' ja rachi chakaja'. ³⁴ C'ac'ari' ca'y chicaj, congana njik'joti in quewa' xbij tre ri': —Efata, ne' tre. Ja pa rtzobal ja rachi efata tibij tzij tijaktaji ja rawxquin, ne'e. ³⁵ Ja tok bitaji ja queri' rmal ni jaktaji rxquin ja rachi in tzuri ja rak' in ncowini ntzijon chic. ³⁶ Ja c'a Jesús arja' xbij chique ja winak chi majun bar ta tri' nquibij wi' ja xuban tre ja rachi. Pro ja winak ma xquinimaj ta tzij, masqui congana xek'ili rmal ja Jesús chi matiquilasaj rbixic pro eje'e' más chi na quilasaj rbixic. ³⁷ Eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja milagro ja xuban ja Jesús chiquewach in quewa' nquibij ri': —Ja Jesús congana buena nojelal ja rbanon. Nuya' taka'an quixquin ja tacona' in nuya' taka'an quechi' ja mema' chakaja', neche'e.

8

¹ Jari' tiempo congana e q'uiy ja winak quimolon

qui' ruq'uin ja Jesús in mta queway quic'amonto. Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij pon ja rdiscípulo in quewa' xbij chique ri': ² —Congana npokonaj quewach ja winak, tuban oxi' k'ij queq'ueje' wq'uin in mchita nak chi ta ja nquetij. ³ Ja wi xquenutakel chi tak cochoch, wi mta way xti-quetijel jari' wotak chi netujkar pa bey. Ec'oli chique congana nat epenak wi', ne' chique. ⁴ Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:

—Jawa' lugar ja rokc'o wi' ri' congana talani ¿bar c'a nekac'ama' wi' ja xtiquetij ja winak le'? xeche' tre.

⁵ —¿Jaru' rkan ja caxlanway c'ol ewq'uin? xeche'x rmal ja Jesús.

—Wuku' rkan, xeche' tre. ⁶ Ja c'a Jesús xbij chique ja winak chi netz'abe' kaj pa tok'ulew. C'ac'ari' xuc'am ja wuku' rkan caxlanway, xmal-tioxij tre ja Dios, xuwech' in xujach chique ja rdiscípulo chi eje'e' nqueya' chic chique ja winak in queri' queban queya' chique. ⁷ In chakaja' ec'o jun ca'i' cakan ch'u' e takno'y. Ja c'a Jesús xermaltioxij tre ja Dios in xuya' orden chi neya'i ja ch'u' chique ja winak chakaja'. ⁸ Xewa'i ja winak in xenoji chi utz. Ja c'a caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji, wuku' chacach xuban. ⁹ Ja xewa'i ec'o la quiji' mil. C'ac'ari' ja Jesús xeruban can despedir, ¹⁰ xoquel ja pa lancha e rachbil ja rdiscípulo, xebe pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Dalmanuta.

*****

¹¹ Ja tok xe'ekaji ec'o jule' fariseo xe'ekaj ruq'uin ja Jesús. Eje'e' quemaj tzij ruq'uin pro xa ch'a'onem nqueban tre. C'oli quic'axaj tre pro xa nquic'ambajbej rxin quewari':

—Tabana' jun milagro ja nc'utu chikawach chi Dios yoyon chawe ja poder ja c'o pan ak'a', xeche' tre. ¹² Ja c'a Jesús tok xc'axaj ja bix tre, arja congana bison cumal in quewa' xbij chique ri':

—¿Nak tre tok ixix ja rixc'o chipan awa' tiempo ri' nec'utuj jun milagro chwe ja xa nec'ambajbej wxin? Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja rixix ja rixc'o chipan awa' tiempo ri' mta jun milagro xtinban ta chewach ja cani' nec'utuj chwe, ne' chique. ¹³ Ja c'a tok bitaji ja queri' rmal, ja Jesús xeruya' can, xe'oquel chic jutij chipan ja lancha, xebe chic chajuparaj ya'.

¹⁴ Ec'o chic pa lancha ebenak. Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' mta queway quic'amonto, quimestaj can, xa jun rkan ja caxlanway ja cuc'an. ¹⁵ Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Kas bien tech'obo', kas bien tebana' cuenta ewi' chwach ja levadura quixin ja fariseo in chwach chakaja' ja levadura rxin ja Herodes, ne' chique. ¹⁶ Ja c'a rdiscípulo eje'e' quemaj tzij chibil tak qui', quewa' nquibij ri':

—Queri' nbij chake rumac ja mta way kac'ampi ta, xeche'e. ¹⁷ Ja c'a Jesús arja' bien rotak chi ja nquech'ob eje'e' chi levadura xin caxlanway ja nntax chique rmal pro ja nntax chique jari' ja tijonem quixin ja fariseo in rxin ja Herodes, quewa' xbij chique ri':

—¿Nak tre tok nebij: —Taka'an mta way kac'ampi ta, kas nixche'e? ¿Maja'n ek tich'obtaj emwal? ¿Maja'n taka'an tikaj pan ewi' nak rbanic? ¿La congana c'ayew chi nech'ob nak rbanic? ¹⁸ C'o panewach pro ¿la matetz'at ja nc'ut chewach? In chakaja' c'ol ewxquin pro ¿la matoc pan ewxquin

ja nbix chewe? In chakaja' ¿la maturkaj chewe
¹⁹ ja tok xinwech' ja jo'o' rkan caxlanway in
 xenutzuk jo'o' mil winak tre? ¿Jaru' chacach ja
 totaji ja xemol ruchi'? ne' chique.

—Cablajuj chacach, xeche' tre. ²⁰ Ja c'a Jesús xbij
 chic chique:

—In tok xenutzuk chic ja quiji' mil winak tre ja
 wuku' rkan caxlanway ¿jaru' chacach ja totaji ja
 xemol ruchi'? ne' chique.

—Wuku' chacach, xeche' tre.

²¹ —Pro ¿nak c'a tre tok maja'n tich'obtaj emwal
 nak rbanic? xeche'xi rmal ja Jesús.

* * * * *

²² Ja tok xe'ekaji chajuparaj ya' pa jun tinamit
 rbina'an Betsaida xe'ekaj wi'. C'o c'a jun achi
 moy xeya' chwach ja Jesús. Ja rec'amyonel rxin
 ja moy eje'e' congana quic'utuj tre ja Jesús chi
 nuchap ja moy chi ntzursaj. ²³ C'ac'ari' ja Jesús
 xuchap ja moy chi ruk'a', xyukejel, xlasajel chipan
 ja tinamit. Ja c'a tok lastajel rmal chipan ja tinamit
 xuya' ruchub chi tak rwach, xuya' ruk'a' trij tak
 rwach in quewa' xbij tre ri':

—¿La nca'y chic jutz'it ja rawach? ne' tre. ²⁴ Ja c'a
 rachi xumaj ca'yem in xbij tre ja Jesús:

—Ec'o jule' achi'i' nenutz'at pro ja nenutz'at pon
 le' xa e cani' jule' che', quimajon binem, ne' tre.
²⁵ C'ac'ari' ja Jesús xuya' chic jutij ja ruk'a' trij
 rwach ja rachi. Ja c'a rachi xumaj rtz'elwachixic
 ja nutz'at in tzuri ja rwach, utz chic nutz'at nojelal.

²⁶ Ja c'a Jesús xbij tre:

—Jat chi awochoch pro maxta catoc chipan ja tinamit nixtac'a c'o ta jun ja c'o chipan ja tinamit xtabij wi' ja xinban chawe, ne' tre.

*****

²⁷ C'ac'ari' ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo xebe pa tak aldea ja c'o chinakaj ja tinamit Cesarea ja c'o pa rcuenta Filipino, kas c'a quimajon bey ja tok quewa' xc'axaj chique ri':

—Anin ¿nak inocnak wi' ja nquibij chwe ja winak? ne' chique.

²⁸ —Ec'oli nebin chawe chi atat at Juan Bautista, jule' chic nebini chi at Elías in ec'o chic jule' ja nebini chi at jun chic chique ja rojer tak profeta, xeche' tre.

²⁹ —Ja c'a rixix ¿nak nebij chwe, nak inocnak wi'? ne'e ja Jesús chique. Peti ja Pedro, xbij tre:

—Ja ratat at Cristo ja ratcha'on rmal ja Dios, ne' tre. ³⁰ Ja c'a Jesús congana xuban recomendar chique chi ni majun bar ta tri' nquibij wi' chi arja' ja Cristo.

³¹ C'ac'ari' xumaj rk'alasaxic chiquewach ja rdiscípulo nak xtiban na tre, quewa' xbij chique ri':

—Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak q'uiy rwach ja rpokonal ntij na, xa itzel ninquetz'at na ja principalí' xin tinamit e cachbil ja jefe quixin sacerdote e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, nincamsax na in chi rox k'ij ninc'astaj na, ne' chique. ³² Arja' bien xuch'ob chiquewach chi nban na queri' tre. Ja c'a Pedro arja' xuchap chi ruk'a' in xumaj rch'a'ic tre ja xbij. ³³ Pro ja c'a Jesús tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Pedro arja' xuya' vuelta,

xertz'elwachij pon ja rdiscípulo in xumaj rch'a'ic tre ja Pedro ja xbij: —Catel chinwach Satanás. Queri' nbij chawe como ma queri' ta nawajo' chwe chi nban ja caní' nrajo' chwe ja Dios chi nban, xa junan ana'oj cuq'uin winak, ne' tre.

³⁴ C'ac'ari' ja Jesús xersiq'uij pon ja rdiscípulo e cachbil ja jule' chic winak ja rec'o tri', quewa' xbij chique ri':

—Xa nak ta ja c'o rgana nyuke' ruc'u'x wq'uin rjawaxic chi matuya' rgana ja tzabuklaj c'aslemal rc'an. Rjawaxic chakaja' chi matipokonaj nutij ja rpokonal mwal in ntre'el chwij. Jari' caní' jun cruz nya' trij pro matipokonaj nuc'am ja cruz, nrijkajel in nbe ja bar necamsax wi'. ³⁵ Queri' nbij chewe como xa nak ta ja npokonaj nuya' can ja rc'aslemal jari' matuwil c'ari' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak ta ja matipokonaj nuya' can ja rc'aslemal mwal anin in rmal ja utzlaj tzij ja nc'amonto jari' can nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. ³⁶ Como caní' tre jun winak ¿nak c'a nuch'ec trij wi xuch'ec nojel ja meba'il rxin ja rwach'ulew pro wi ma xuwil ta ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ³⁷ Ja wi xutzak ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij jari' mta jun meba'il ja xtilok'bej ta. ³⁸ Queri' nbij chewe como ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ri' xa nak ta chi winakil wi xa q'uixbal nquena' nquecoj qui' wq'uin in wi xa q'uixbal nquena' rmal ja ntzobal, anin chakaja' q'uixbal nna' chi xquenucoj ta pa ncuenta. Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak xa q'uixbal nna' chi xquenucoj ta pan ncuenta tokori' tok xquinpi chic jutij e wachbil ja ángel xin Dios ja tok congana nch'a'an

chic chwij ja gloria xin Dios. Ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ri' eje'e' xa quiya'on can ja Dios in junwi' chi na yukul wi' quec'u'x, congana il mac ja netajini nqueban, ne'e ja Jesús chique.

9

¹ In xbij chic chique: —Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ec'oli chewe ja rec'o wawe' camic ri' c'a ec'as na ja tok xtiquetz'at ja gobierno xin Dios chi npeti in congana poder rc'an, ne' chique.

*****

² Ja c'a chi waki' k'ij ja Jesús xeruc'amel ja Pedro e rachbil ja Jacobo in Juan, xebe, xequiyonaj qui' parwi' jun nimlaj jayu'. Ja c'a rachbal ja Jesús xuq'uex ri' chiquewach. ³ Ja rtziak congana nc'ac'ot chic, congana sak sak, ni majun ch'ajol tziak wawe' chwach'ulew xticowin ta xtuban ta sak tre ja cani' xeli rtziak ja Jesús. ⁴ Chaka jalal tok winakar chiquewach ja rElías rachbil ja Moisés, quimajon tzij ruq'uin ja Jesús. ⁵ Ja c'a Pedro arja' xbij tre ja Jesús:

—Maestro, congana qui'il ja rokc'o wi' ri'. Kabana' oxil tak jay wawe', jun awxin atat, jun rxin Moisés in jun rxin Elías, ne' tre. ⁶ Ja Pedro como xa matich'obtaj rmal chewi' tok queri' xbij como arja' in ja re rachbil congana quixben qui'. ⁷ Chaka jalal tok c'o jule' sutz' xermujaj in c'o jun kulaj tzijonto chipan, quewa' xbij chique ri': —Jawa' wari' jawa' chak'laj Walc'wal, teya'a' ewxquin tre nak ja nbij arja' chewe, ne'e. ⁸ Chaka maril tzuri tzij rmal ja kulaj, ja rapóstol tok quetz'at mchita ja rElías mchita ja Moisés, xa ruyon ja Jesús c'o can chic.

⁹ C'ac'ari' xebe, kas exulanto parwi' ja jayu' ja tok bix chique rmal ja Jesús:

—Ni majun bar ta tri' xtebij wi' ja xetz'at, c'a tokori' xtebij ja tok c'astajnak chic chiquicojol camnaki' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, xeche'xi. ¹⁰ In queri' queban, xa pa tak canma q'ueje' wi', majun bar ta tri' quibij wi'. Pro eje'e' quemaj rc'axaxic chibil tak qui' ja bix chique:

—¿Nak rbanic c'ari' ja xbij tre ja Ralc'walaxel chi nc'astaji chiquicojol camnaki'? xeche'e. ¹¹ C'ac'ari' quic'axaj tre ja Jesús:

—¿Nak c'a tre ja maestro xin ley eje'e' nquibij chi ja rElías rjawaxic chi arja' npi na nabey chwach ja Cristo? xeche' tre.

¹² —Ni katzij wi' nquibij chi ja' Elías npeti nabey chi nurchomarsaj nojelal. In camic c'oli nc'waxaj anin chewe, ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak ¿nak tre tok tz'ibtal can tre chi q'uiy rwach ja rpokonal nutij na in xa itzel ntz'at na cumal ja winak? ¹³ Pro anin nbij chewe chi ja rElías arja' penak chic pro eje'e' xa queban tre nak c'o quigana queban tre. Ni queri' bantaji ja caní' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi nbantaj na, ne'e ja Jesús chique.

*****

¹⁴ Ja c'a tok xekajto ja bar ec'o can wi' ja jule' chic discípulo congana chi winak xequetz'at, quimolon qui' chiquij ja discípulo. Ec'o jule' maestro xequetz'at chakaja' quimajon tzij cuq'uin ja discípulo pro xa ch'a'onem nqueban chique. ¹⁵ Ja c'a winak ja tok chaka maril quetz'at pon chi peti ja Jesús

congana c'asc'o'i quetz'at in c'amc'ol canim xebe, xequic'ulu' in queban saludar. ¹⁶ Ja c'a Jesús xc'axaj chique:

—¿Nak ja remajon rtzijoxic cuq'uin? ne' chique.
¹⁷ C'o c'a jun achi chiquicojol ja winak quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Maestro, anin c'o jun nc'ajol nc'amonto chi nunya'a' chawach, arja' ocnak jun itzel espíritu tre in rmalari' ocnak mem. ¹⁸ Xa nak ta lugar c'o wi' ja nc'ajol, arja' nch'akix pa tok'ulew rmal ja ritzel espíritu. Nel rpuluw ruchi' in congana ncach'ach' rey pa ruchi' rmal. Camic lawulo' chic, majun chic rpuersa. In xinc'utuj jun utzil chique ja radiscípulo chi nquiwasaj ja ritzel espíritu pro eje'e' ma xecowin ta quiwasaj ta, ne'e ja rachi. ¹⁹ Ja c'a Jesús tok c'axtaj rmal ja bix tre rmal ja rachi quewa' xbij ri':

—Ixix ja rix aj Israel ni taka'an mta wi' ja yukulbal ec'u'x wq'uin. Taq'ue titzuri ja nsamaj checojol, c'ayew chwe chi ncoch' más ja matiyuke' ec'u'x wq'uin. Camic tec'ama'to ja rala' wq'uin, ne' chique.

²⁰ C'ac'ari' c'amarel ja rala' chwach ja Jesús. Ja c'a ritzel espíritu chaka maril tok xutz'at ja Jesús xuya' chic jun ataque tre ja rala' in xch'akij pa tok'ulew. Ja c'a rala' congana xumaj rjukic ri' pa tok'ulew in nel rpuluw ruchi'. ²¹ Ja c'a Jesús xc'axaj tre ja rtata' ja rala':

—¿Nak tiempo ocnak tre ja ritzel espíritu? ne' tre.

—C'a tino'y na ja tok ocnakto tre. ²² Q'uiylaj mul ja ritzel espíritu rbanon tre ja nc'ajol rminon pa k'ak' in rminon pa ya' chakaja', nrajo' ncamsaj.

Atat, wi natcowini nato' ja ti nc'ajol tapokonaj jutz'it kawach, ko'ato'o' paki, ne'e ja rachi.

²³ —Jari' awq'u'in atat c'o wi' xarwari' ja wi natcowini nyuke' ac'u'x wq'u'in. Ja c'a wi c'oli ja yukulbal ac'u'x wq'u'in jari' nojel nincowini nban xa nak ta ja nawajo' chwe chi nban, ne'xi rmal ja Jesús. ²⁴ Ja c'a tatixel chaka maril tok bitaji tzij tre rmal ja Jesús arja' xumaj jun nimlaj ok'e'j in quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Anin yukul nuc'u'x awq'u'in pro ja yukulbal nuc'u'x xa ma nim ta, quinato'o' paki utzc'a chi nq'uiy más, ne' tre. ²⁵ Ja c'a Jesús chaka maril tok xerutz'at ja winak chi e q'uiy xepeti chi nurquimolo' qui' ruq'u'in, arja' xch'olij ja ritzel espíritu, quewa' xbij tre ri':

—Itzel espíritu, xa atbanol mem xa atbanol tacon chique winak, camic anin natnuban mandar, jat, cateli, taya'a' can ja rala' in majutij xcatoc chi ta jutij chipan ja ranma, ne' tre. ²⁶ Ja c'a ritzel espíritu tok xc'axaj ja bix tre xurak ruchi' in xuya' chic jutij ataque tre ja rala'. C'ac'ari' xelex pa ranma pro ja rala' pune' can cani' cami ntz'ati. Ja c'a winak e q'uiy chique quibij chi cami ja rala', xeche'e. ²⁷ Pro ja Jesús xuchap chi ruk'a' in xuyic. Queri' xuban pe'i ja rala'.

²⁸ Ja Jesús tok xoc pa jay ja c'a rdiscípulo eje'e' quiyonaj qui' ruq'u'in in quewa' quibij tre ri':

—¿Nak tre tok ajoj ma xokcowin ta kawasajel ja ritzel espíritu? xeche' tre.

²⁹ —Ja ritzel tak espíritu ja re quitakala' jari' nc'atzin oración in nc'atzin ayuno chi nelasbexi, xeche'xi.

* * * * *

³⁰ C'ac'ari' ja Jesús xe'e'lel chipan ja lugar, xebe, xek'ax pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Galilea. Ja c'a nrajo' ja Jesús chi mta nenabexi ja tok nek'ax pa tak lugar je'e ³¹ como arja' rmajon quitijoxic ja rdiscípulo. Quewa' ja rmajon rbixic chique ri': — Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' njach na pa quek'a' ja winak, ncamsax na cumal pro ja tok xticamstaji nc'astaj na rwach chi rox k'ij, ne' chique. ³² Pro ja reje'e' ma xch'obtaj ta cumal ja xbij chique in xa nquixbej qui' xtiquic'axaj ta tre nak rbanic.

* * * * *

³³ Ja c'a Jesús tok xe'ekaj chipan ja tinamit Caper-naum in tok ec'o chic pa jay arja' xc'axaj chique:

—Ja tok kamajon binem okpenak wawe' ¿nak ja remajon rch'a'ic chibil tak ewi'? ne' chique.

³⁴ Pro eje'e' ni majun nak ta quibij ta tre como ja quimajon rtzijoxic pa bey jari' nak ja más nim ruk'ij chique. ³⁵ Ja c'a Jesús tz'abe' kaj, xersiq'uij pon ja cablajuj apóstol in quewa' xbij chique ri':

—Ja wi c'o jun chewe ja c'o rgana chi arja' no-qui ja más nim ruk'ij, ja rjawaxic tre chi nuban, nuban tino'y in noc emoso ewanojel, ne' chique.

³⁶ C'ac'ari' xuc'am pon jun tac'al, xuya' chiquicojol, xch'elej in quewa' xbij chique ri':

³⁷ —Ja tak ac'ala' ja re quitakawa' xa nak ta xtic'ulu jun chique in wi pa nubi' anin tok nuc'ul tibij c'a tzij ari' chi anin ja ninruc'ul. In xa nak ta xtic'ulu wxin jari' ma nuyon ta anin ja ninruc'ul, nata' Dios ari' ja nuc'ul chakaja' ja takyonpi wxin, ne' chique. ³⁸ In bix tre rmal ja Juan:

—Maestro, c'o jun achi katz'at, arja' pan abi' atat rmajon quilasaxic ja ritzel tak espíritu chique ja winak pro arja' ma kachbil ta. Ajoj kabij tre chi maquerlasaj chic como ma kachbil ta, ne'xi ja Jesús.

³⁹ —Ma tek'il chi ta ja rachi como jun winak xa nak ta chi winakil wi nuban jun milagro pa nubi' anin jari' mta moda ja ni ta chanim itzel ta xtizijon ta chwe. ⁴⁰ In chakaja' jun winak xa nak ta chi winakil wi ma itzel ta nokrutz'at jari' kachbil ari'. ⁴¹ In jun chic, wi c'o na jun masqui xa jun vaso ti raxya' nsipaj chewe, wi rumac chi ix rachbil ja Cristo tok nsipaj chewe jari' ni katzij wi' nbij chewe, arja' mta moda ja maquita xtiyataji ja rtojbalil tre, ne'e ja Jesús chique.

*****

⁴² In xbij chic chique:

—Congana lawulo' chique xa nak ta ja xquetakchi'in quixin awa' ja re takno'y ri' ja yukul quec'u'x wq'uin, congana lawulo' chique masqui xa ti jun chique ja nquitakchi'ij chi rbanic ja il mac. Más na mejor nxim jun ca' chi quekul chanim in neq'uiak pa ya' chwach ja nquitakchi'ij jun chique wa' ja yukul quec'u'x wq'uin. ⁴³ Ja wi c'o jun ek'a' wi xa nixrtakchi'ij in nixrkajsaj chipan ja il mac mejor ja neban, tekupijel. Como más na utz ja xa jun ek'a' nixoc chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij chwach ja ca'i' ek'a' nixbe pa k'ak' pro jun k'ak' ja ni mta wi' chupic trij. ⁴⁴ Tri' nquetij wi' rpokonal ja winak pro jun rpokonal ja ni mta wi' q'uisic trij in ja k'ak' ni mta wi' chupic trij. ⁴⁵ In chakaja' wi c'o jun ewakan wi xa nixrtakchi'ij

chi nixrkajsaj chipan ja il mac mejor ja neban, tekupijel. Como más na utz ja xa jun ewakan nixoc chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij chwach ja ca'i' ewakan nixbe pa k'ak' pro jun k'ak' ja ni mta wi' chupic trij. ⁴⁶ Tri' nquetij wi' rpokonal ja winak pro jun rpokonal ja ni mta wi' q'uisic trij in ja k'ak' ni mta wi' chupic trij. ⁴⁷ In jun chic, wi c'o jun panewach xa nixrtakchi'ij in nixrkajsaj chipan ja il mac mejor ja neban, tec'oto'el. Como más na utz ja xa jun panewach nixoc chipan ja gobierno xin Dios chwach ja ca'i' panewach nixbe pa k'ak'. ⁴⁸ Tri' nquetij wi' rpokonal ja winak pro jun rpokonal ja ni mta wi' q'uisic trij in ja k'ak' ni mta wi' chupic trij. ⁴⁹ Cani' nban tre ja sacrificio je'e ja ntzujux chwach ja Dios ni c'o wi' atz'am nya' trij queri' c'a xtiban na chique canojel ja winak, ne'oc cani' jun sacrificio, cani' k'ak' nch'ach'ojirsboxi ja quic'aslemal. ⁵⁰ Ja ratz'am buena samaj nuban pro ja wi xtiyojtaji wi mchita rtzayil ¿nak c'a nchomarsboxi chic rxin ari'? Cani' tre ja ratz'am nuban jun utzlaj samaj queri' ta c'a chewe ixix chakaja' teya'a' lugar tre ja Dios chi nsamaji pa tak ewanma utzc'a chi matiyojtaji ja rec'aslemal in maxta xa ch'a'oj teban chibil tak ewi'. Queri' xbij ja Jesús chique.

10

¹ C'ac'ari' ja Jesús xe'elel chipan ja lugar, xek'ax pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Judea in xebe c'a chajuparaj chic ja binelya' rbina'an Jordán. Jutij chic congana e q'uiy ja winak xurquimolo' qui' ruq'uin in jutij chic chakaja' arja' xumaj quitijoxic como nijawari' ja rcostumbre. ² Ec'o c'a jule'

fariseo xe'urkaj ruq'uin in quewa' quibij tre ri' pro xa nquic'ambajbej rxin:

—Ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés ¿la nuya' lugar tre jun achi chi nujach can ja rxjayil? xeche' tre.

³—¿Nak nbij ja mandamiento ja ya'on can chewe rmal ja Moisés? xeche'xi rmal ja Jesús.

⁴—Ja Moisés xuya' lugar tre ja rachi chi nujach can ja rixok xarwari' wi nuban jun wuj in ntz'ibaj chipan chi xajutij nujach can, xeche'e ja fariseo tre.

⁵—Como congana cowirnak ja rewanma chi rbanic ja ritzelal xa chewi' tok ja Moisés rya'on can awa' chewe ja jun mandamiento ja xebij chwe ri'. ⁶ Pro ja quibanic ja winak ja tok kas xewinakarsaxi nabey, ja Dios arja' winakarsan quixin, achi in ixok xerwinakarsaj ⁷ in quewa' xbij ri': —Rmalc'ari' ja rachi neruya' can ja rtata' rute', nquexim qui' ruq'uin ja rxjayil ⁸ in xa jun cuerpo nqueban chi e ca'i', ne'e. Queri' c'a rbanic, ma e ca'i' chi ta, xa jun cuerpo quibanon. ⁹ Ja Dios como arja' bano jun chique maxta c'o jun winak tijacho quixin. Queri' bix chique rmal ja Jesús.

¹⁰ Ja c'a discípulo tok ec'o chic pa jay ruq'uin ja Jesús eje'e' quic'axaj chi na tre nak rbanic ja xbij chique ja fariseo. ¹¹ Arja' quewa' xbij chique ri':

—Jun achi xa nak ta chi achi'al wi nujach can chijutij ja rxjayil in wi nuc'am chic jun chic ixok jari' adulterio ja nuban. ¹² In wi c'o jun ixok chakaja' nujach can ja rchajil in nuc'am chic jun chic achi jari' adulterio ja nuban ja rixok, ne' chique.

* * * * *

13 Ec'o c'a jule' tak ac'ala' xec'amarel ruq'uin ja Jesús utzc'a chi nuya' ruk'a' pa quewi'. Pro ja rdiscípulo eje'e' xequich'olij ja rec'amyonel quixin ja rac'ala'. 14 Pro ja Jesús arja' pokon xuna' ja queban ja rdiscípulo in quewa' xbij chique ri':

—Teya'a' lugar chique ja tak ac'ala' quepi na wq'uin, maxta ma teya' ta lugar chique como ja winak ja re'ocnak e cani' tak ac'ala' quixin c'a eje'e' ari' ja gobierno xin Dios. 15 Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa nak ta ja matuban tino'y chi rnimaxic ja gobierno xin Dios ja cani' nuban jun ac'al jari' nixtac'a xtoc ta chipan ja gobierno xin Dios, ne'e ja Jesús chique. 16 C'ac'ari' xerch'elej ja rac'ala' chiquijujunal, xuya' ruk'a' pa quewi' in xuya' rutzil chique.

*****

17 Ja Jesús kas elem nuban chi numajel chic jutij rubey ja tok c'o jun achi c'amc'ol ranim peti, xuque' chwach in quewa' xbij tre ri':

—Maestro, atat congana at utzlaj achi. ¿Nak nban utzc'a chi nyataj chwe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne'e ja rachi.

18 —¿Nak tre tok nabij chwe chi in utzlaj achi? Xa jun ja utz, jari' Dios. 19 Atat awotak ja mandamiento xin Dios ja tz'ibtal can quewari': —Ma taban ta rij rwi' awixjayil owi awachajil, ma taban ta camíc, ma taban ta alak', ma taya' ta testigo'il ja ma katzij ta, ma que'aban ta engañar ja winak xtaban ta itzel chique in que'animaj atata' ate' chakaja'. Queri' nbij ja rtzobal Dios, ne'xi ja rachi rmal ja Jesús.

²⁰ —Maestro, jala' ja nabij le' ni nmajonto wi' rnimaxic tok c'a in tino'y na, ne' chic ja rachi. ²¹ Ja c'a Jesús kas xtz'elwachij ja rachi in congana nrajo' in quewa' xbij tre ri':

—Pro c'a c'o na ja ma abanon ta. Camic jat, tac'ayij can nojel ja c'ol awq'uin, ja c'a rjil taya'a' can chique ja tak meba'i'. Ja wi queri' naban jari' c'oli ja meba'il ja nyataj na chawe chila' chicaj. Ja tok xtibantaj amwal ja c'a xinbij chawe ri' catmelojto wq'uin in cattre'el chwij pro maxta tapokonaj natij rpokonal mwal cani' nuban jun achi rijkan jun cruz, ne' tre. ²² Ja c'a rachi tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Jesús chi nuban kas junwi' xuna', xumaj bis rmal in meloji. Queri' xuban como congana jun nimlaj meba'il ja c'o ruq'uin.

²³ Ja c'a Jesús xertz'elwachij ja rdiscípulo in quewa' xbij chique ri':

—Ja biyoma' congana c'ayew chique chi ne'oc chipan ja gobierno xin Dios, ne' chique. ²⁴ Ja c'a discípulo congana c'asc'o'i quic'axaj ja tzij ja bix chique rmal ja Jesús pro arja' xbij chic jutij chique:

—Nc'ajol, anin nbij chewe camic, ja winak ja xa ruq'uin meba'il yukul wi' quec'u'x congana c'ayew chi ne'oc chipan ja gobierno xin Dios. ²⁵ Tzuc'a jun camello arja' nimlaj chicop in congana c'ayew chi noc'o pa rchak jun bak diso'mbal pro jari' ma c'ayew ta chwach ja noqui jun biyom chipan ja gobierno xin Dios, ne'e ja Jesús chique. ²⁶ Eje'e' más chi na junwi' quena' in quic'axaj tre:

—Jun biyom wi' c'ayew chi noc chipan ja gobierno xin Dios ¿echinatak c'ari' ja newilowi ja totajem xin Dios? xeche' tre. ²⁷ Ja c'a Jesús arja' xertz'elwachij in quewa' xbij chique ri':

—Ja winak ni maquecowin wi' xtiqecoj ta qui' queyon chipan ja totajem xin Dios pro ja Dios arja' ncowini neruto' como ja Dios ni majun nak ta ja maquita ncowini nuban, ne' chique. ²⁸Ja c'a Pedro arja' xbij tre:

—Ja c'a chake ajoj, nojel ja c'o kuq'uin kaya'on can, okocnak adiscípulo, nij oktran wi' chawij, ne' tre. ²⁹Ja c'a Jesús quewa' xbij ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja winak xa nak ta chi winakil ja wi c'oli quiya'on can cani' tre cochoch owi cani' chique quinimal owi quechak' owi cana' owi cani' chique quitata' quete' owi cani' chique quixjayilal owi calc'wal owi cani' tre culew, ja c'a wi mwal anin ja tok quiya'on can in wi rmal ja utzlaj tzij ja nc'amonto ³⁰jari' más chi na q'uiy ja xtiyataj na chique wawe' chwach'ulew chwach ja cani' quiya'on can. Más chi na q'uiy ja cochoch ja xtiyataj na chique in más chi na e q'uiy ja quinimal, quechak', cana', quete', calc'wal in culew chakaja'. Xarwari' c'o na je'e ja rpokonal nban chique mwal. Pro ja c'a chipan ja jun chic tiempo ja xtipi na c'o jun utzlaj c'aslemal ja xtiyataj na chique ja mta q'uisic trij. ³¹Xarwari' e q'uiy ja winak ja rec'amol tak bey nabey pro xa xquecanaj can pa rq'uisbal in ja re tak q'uisbal eje'e' nec'amo chic bey. Queri' xbij ja Jesús chique.

*****

³²Ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo quimajon bey ebenak pa Jerusalén, arja' rc'amon quebey. Ja rdiscípulo congana c'asc'o'i quetz'at ja Jesús chi matixbej ri' pro eje'e' congana quixben chic qui' etran trij. Ja c'a Jesús arja' quiyonaj qui' cuq'uin

ja cablajuj apóstol in xumaj rbixic chique nak ja xtiban na tre pa Jerusalén. ³³ Quewa' xbij chique ri':

—Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic ok-benak pa Jerusalén in ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak tri' ncamsax wi', njach na pa quek'a' ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. Ja c'a reje'e' nquek'et tzij trij chi ncamsaxi. Nquejach na pa quek'a' ja winak ja ma e aj Israel ta. ³⁴ C'ac'ari' nqueyok', nquirapaj, nquichubaj rpalaj in nquicamsaj in chi rox k'ij nc'astaj rwach, ne' chique.

* * * * *

³⁵ C'ac'ari' ja re ca'i' rc'ajol ja Zebedeo ja quib-ina'an Jacobo in Juan eje'e' xetiloc ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':

—Maestro, xtaban ta jun utzil chake, xta wajo' ta jutz'it ja xtikabij chawe ri', xeche' tre.

³⁶ —¿Nak rbanic ja rutzil chi newajo' nban chewe? xeche'xi rmal ja Jesús.

³⁷ —Ja tok xtoqui ja ragobierno atat xtaya' ta jun orden chi jun chake ntz'abe' pan awiquik'a' in jun chic ntz'abe' pan awixcon, xeche' tre.

³⁸ —Ixix xa ma ewotak ta ja nixtajini nec'utuj chwe. ¿La nixcowini xtetij ja rpokonal ja cani' xtintij anin? Como ja xtiban anin chwe cani' ninban bautizar chipan jun nimlaj rpokonal. Ja c'a rixix ¿la necoch' nixk'ax chipan? xeche'xi.

³⁹ —Nokcowini, xeche' tre. In xbij chic chique:

—Jari' ni katzij wi' chi netij na ja rpokonal ja cani' xtintij anin in nixk'ax na chipan ja rpokonal

ja cani' xquink'ax anin chipan chakaja'. ⁴⁰ Pro ja xec'utuj chwe le' chi nixtz'abe' pa wiquik'a' in pa wixcon jari' ma wq'uin ta anin c'o wi' como jari' chomarsan chic chok chique xtiyataj wi', ne'e ja Jesús chique.

⁴¹ Ja c'a lajuj chic discípulo tok quic'axaj ja nquic'utuj ja Jacobo in Juan tre ja Jesús eje'e' congana pi quiyewal chiquij. ⁴² Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij pon in quewa' xbij chique ri':

—Ixix bien ewotak jani' nqueban ja winak ja rec'o pa tak nación je'e ja c'o gobierno pa quek'a' neche'xi, eje'e' congana e nimak nquena' in nqueban chique ja winak xa e cani' quimoso. Ja nimak quek'ij xa congana nequeban mandar ja winak ja rec'o pa quek'a'. ⁴³ Pro ja chewe ixix mta moda ja queri' ta xteban. Ja c'a neban, xa nak ta chewe ja c'o rgana chi noc nim ruk'ij checojol rjawaxic chi noc jun ilinel ewxin. ⁴⁴ Xa nak ta chewe ja c'o rgana noc jefe ewxin rjawaxic chi noc emoso ewanojel. ⁴⁵ Cani' xuban ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' pi wawe' chwach'ulew pro ma rmal ta chi nilix cumal winak pro jari' peti chi arja' noc jun ilinel quixin ja winak. In peti chakaja' utzc'a chi arja' nuya' ri' pa camíc in ja rcamic e janila ja winak nerlok'bej chipan ja quil quemac. Queri' xbij ja Jesús chique.

*****

⁴⁶ C'ac'ari' xe'ekaji ja Jesús chipan ja tinamit rbina'an Jericó. Kas rmajon elem chipan ja tinamit e rachbil ja rdiscípulo in congana chi winak etran trij. In c'o jun ti moy tz'ubul chi' bey, rmajon

rc'utuxic limosna chique winak. Ja ti moy Bar-timeo rubi', rc'ajol jun achi Timeo rubi'. ⁴⁷ Ja c'a tok xc'axaj chi Jesús ja raj Nazaret ja nk'ax pa bey xumaj rakic ruchi' trij:

—Jesús, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it nwach, ne'e. ⁴⁸ Pro e q'uiy ja winak quemaj rch'olixic:

—Xa jun catq'ue wi', ma tarak ta achi', ne'xi ja ti moy. Pro arja' xa más chi na xurak ruchi' trij ja Jesús:

—Atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it nwach, ne' chic jutij tre. ⁴⁹ Ja c'a Jesús arja' pe'i, xutak rsiq'uixic ja ti moy. Xebe chi nequisiq'uijto in tok xe'ekaj ruq'uin quewa' bix tre cumal ri':

—Camic catquicoti, catyictaji, natsiq'uix rmal ja Jesús, ne'xi. ⁵⁰ Arja' c'o jun tziak rcojon trij ja rtziak jari' xch'akla' can, yictaji in be ruq'uin ja Jesús. ⁵¹ Ja c'a tok xekaj ruq'uin quewa' bix tre ri':

—¿Nak nawajo' chwe chi nban chawe? ne'xi rmal ja Jesús.

—Wajaw, ja nwajo' chawe chi njaktaj ta ja nwach, ne'e ja ti moy. C'ac'ari' bix tre rmal ja Jesús:

⁵² —Camic xattzuri, utz chic natbe, ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani, ne'xi. Chaka maril tok bitaj queri' tre ni jari' hora jaktaji ja rwach in tre'el trij ja Jesús pa bey.

11

¹ Quimajon bey ebenak, xa chinakaj ja tinamit Jerusalén ec'o chi wi' in xe'ekaj chuchi' ja ca'i tinamit, jun Betfagé in jun Betania ja bar c'o wi' ja jayu' rbina'an Rjayu'al Olivo. Ja c'a Jesús ec'o

ca'i' chique ja rdiscípulo xerutak ² in quewa' xbijel chique ri':

—Jix ja pa tinamit le', chila' newil wi' jun ti ral bur ximili ja ni mta wi' jutij tz'ulben ta cumal winak. Tequira'to in tec'ama'to. ³ Ja wi' c'oli nak xtibin chewe: —¿Nak tre tok nequir ja ti bur? wi' xtiche' chewe, quewa' xtebij tre ri': —Ja kajaw nc'atzin tre, quixche' tre, in alnak nya'la'to chewe. Queri' xbijel ja Jesús chique.

⁴ Xebe ja re ca'i' discípulo. Ja c'a tok xe'ekaji chipan ja tinamit quewil ja ti bur ximil chuchi' jun puerta ja bar nuc'ul wi' ri' ca'i' bey in quemaj rquiric. ⁵ Kas c'a quimajon rquiric ja tok xek'ilox cumal ja winak ja rec'o tri': —¿Nak ja neban, nak tre tok nequir ja ti bur le'? xeche'xi. ⁶ C'ac'ari' quemaj rbixic chique ja binel chique rmal ja Jesús in ya' lugar chique chi nquec'amto ja ti bur. ⁷ Quec'amto ja ti bur. Ja quitziak jari' quiwekbej, tz'abe'e ja Jesús trij in xumaj binem. ⁸ Congana e q'uiy ja winak quisocla' ja quitziak pa rubey ja Jesús in ec'o chic jule' xequikupla'to rxak tak palma in queya' pa rubey chakaja'. ⁹ Ja c'a re nabeyal chwach e cachbil ja retran trij eje'e' con-gana nquerak quechi' in quewa' nquibij ri': —Dios, ko'ato'o' camic, bendecido amwal ja Cristo le' ja penak pan abi' atat ja rat kajaw Dios. ¹⁰ Bendecido amwal ja gobierno ja penak chikawach ja rxin ja kamama' David. Ko'ato'o' camic Dios ja ratc'o chila' chicaj. Queri' ja nquibij.

¹¹ Ja c'a Jesús tok xekaji chipan ja tinamit Jerusalén xoc chipan ja nimlaj templo xin Dios. Ja c'a tok tz'attaj can rmal nojelal ja ntajini nban

chipan ja templo c'ac'ari' be. Como kaj k'ij xelex chipan ja tinamit Jerusalén, be chic chipan ja tinamit Betania e rachbil ja cablajuj apóstol.

*****

¹² Ja c'a chi rcab k'ij tok xe'elto ja Jesús pa Betania arja' majtaj rmal rk'ak'anil rupan. ¹³ In xutz'at pon jun mocaj higuera. Ja che' c'o ruxak in be ja Jesús ruq'uín, nertz'ata' ja wi c'o rwach. Pro ja tok xekaj ruq'uín ni majun rwach, xa ruyon ruxak como maja'n terila' tiempo rxin ja cosecha xin higo. ¹⁴ Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ja che' ri': — Majutij xcatwachin ta xtitij chi ta higo chawe, ne' tre. Ja c'a rdiscípulo eje'e' quic'axaj ja xbij tre ja che'.

*****

¹⁵ Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit Jerusalén xoc chipan ja nimlaj templo xin Dios in xumajto quilasaxic canojel ja rec'o chipan ja quimajon c'ayinem e cachbil chakaja' ja quimajon lok'oj tak nakun. Ja quimesa ja q'uexol tak pwok xch'akij pa tok'ulew in queri' xuban tre chakaja' ja quich'acat ja nec'ayin tak palomax. ¹⁶ In chakaja' ma xuya' ta lugar chique ja winak chi xtiqueram chi ta ja templo cuc'an ta ja quinakun. ¹⁷ C'ac'ari' xumaj quitijoxic, quewa' xbij chique ri':

—Ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal chipan ri': — Ja wochoch anin jari' banbal oración quixin ja winak ja rec'o nojel tak nación, ne'e ja Dios tre ja rtemplo, pro ja rebanon ixix tre xa jun lugar ja bar neq'ueje' wi' alak'oma', ne'e ja Jesús chique. ¹⁸ Ja c'a maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil ja jefe quixin sacerdote eje'e'

tok xekaj rbixic cuq'uin ja xbij ja Jesús congana quixbej qui' rmal in rmalari' quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre chi nquicamsaj. Eje'e' quixbej qui' como ja tijonem ja ntajini nuya' ja Jesús kas c'asc'o'i nquic'axaj canojel ja winak in nqueya' quixquin tre. ¹⁹Ja c'a tok xoc chic ak'a' be chic ja Jesús, xelex chic chipan ja tinamit Jerusalén.

*****

²⁰Ja c'a chi rcab k'ij chic ak'abil xek'ax chic jutij ja Jesús ja bar c'o wi' ja che' higuera rubi'. Ja tok quetz'at ja che' chakijnak chic pro ni rachbil rc'amal. ²¹Ja c'a Pedro arja' xurkaj tre ja bin can tre ja che' rmal ja Jesús:

—Maestro, tatz'ata' mpe' le', chakijnak chic taka'an ja che' ja xabij tre chi majutij xtiwachin chi ta, ne' tre ja Jesús. ²²In bix chique rmal ja Jesús:

—Tiq'ueje'e ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Dios. ²³Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', jun achi xa nak ta chi achi'al ncowini nbij trela' ja jun jayu' le' chi neli, nerg'uiaka' ri' pa ya' in ja jayu' nbe, nnimaj. Ja rachi ncowini nuban ja wari' xarwari' wi matuban ca'i' ruc'u'x in wi c'o rseguro chi nbantaji ja nbij. ²⁴Rmalc'ari' nbij chewe xa nak ta ja nec'utuj pan oración, ja ta neban c'o ta eseguro chi chomarsan chic rmal ja Dios chi nuya' chewe ja nec'utuj. Ja wi queri' neban jari' nyataj chewe. ²⁵In tok c'o je'e oración neban, wi c'o jun xa nak ta ja rbanon pokon chewe rjawaxic chi necuy utzc'a chi ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja' nixrucuy ixix chakaja'. ²⁶Nowi matecuy jari' maquixrucuy ixix chakaja' ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj, xeche'xi ja discípulo.

* * * * *

²⁷ Ja c'a tok xe'urkaj chic chipan ja tinamit Jerusalén xoqui ja Jesús chipan ja nimlaj templo xin Dios. Kas c'a rmajon binem chipan ja tok xe'ekaji ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil chakaja' ja principali' xin tinamit ²⁸ in quewa' quibij tre ri':

—¿Nak atocnak wi' chewi' tok amajon rbanic nojel awa' ja kamajon rtz'atic in nak yoyon chawe chi naban? xeche' tre.

²⁹ —Anin chakaja' c'oli ja nc'waxaj chewe. Ja wi xtebij chwe ja xtinc'waxaj chewe ri' anin chakaja' nbij chewe nak inocnak wi' chi nmajon rbanic nojel awa' ja remajon rtz'atic. ³⁰ Camic tebij chwe, ja Juan Bautista ¿nak yo' tre ja rsamaj chi neruban bautizar ja winak, la ja' Dios ja c'o chila' chicaj ja yo' tre owi xa winak? xeche'xi rmal ja Jesús. ³¹ Ja c'a reje'e' quemaj tzij chibil tak qui':

—Ja wi xtikabij tre chi Dios yo' tre, arja' nbij chake: —Ja wi queri' ¿nak c'a tre tok ma xenimaj ta? ne' ala' chake. ³² Pro ja wi xtikabij tre chi xa winak xeyo' tre nak la xtiqeban ja winak chake como ja chiquewach eje'e' ja Juan arja' jun profeta ja ni katzij wi' chi profeta xin Dios. Queri' nquech'ob pro ni canojelal, xeche'e. ³³ In quibij tre ja Jesús:

—Ma kotak ta nak yo' tre, xeche' tre.

—In nixtac'a anin ta chakaja' xtinbij ta chewe nak inocnak wi' chi nmajon rbanic nojel awa' ja remajon rtz'atic, xeche'xi rmal ja Jesús.

12

¹ C'ac'ari' xumaj chic tzij cuq'uin pro pa tak c'ambal tzij ntzijon chic wi' cuq'uin. Qewea' jun c'ambal tzij xbij chique ri':

—C'o jun achi c'o jun rchenoj, uva rticon chwach. Ja tok tictaj rmal xucoj pa q'uexton, xuc'ot jun jul chipan ja bar nlasax wi' ja riya'l uva. Ja c'a chenoj xuyic jun torre chipan ja nq'ueje' chajinel parwi'. Ja c'a rchenoj xuya' pa kajonem chique jule' ajchonla'i' in be chipan jun tinamit congana nat. ² Ja tok xerila' ja tiempo ja nwachin wi' ja rtijco'm, arja' c'o jun rmoso xutakel cuq'uin ja rajchonla'i' chi nerc'ama' ja renta. ³ Ja rajchonla'i' tok xekaji ja moso cuq'uin quechap, quesoc in tok melojto ni majun nak ta queya'pi tre. ⁴ Ja c'a rajaw chenoj c'o chi na jun rmoso xutakel cuq'uin in tok xekaj chic ari' jun cuq'uin queq'uiak tza'n abaj, quesoc rwi', melojto, ni lawulo' quebanpi tre. ⁵ Ja c'a rajaw chenoj xutakel chi na jun pro tok xekaj cuq'uin quicamsaj. In c'a ec'o na más xerutakel, ec'oli chique tok xe'ekaj cuq'uin ja rajchonla'i' xesocto in ec'o chic jule' tok xe'ekaji xecamsaxi. ⁶ Tok q'uiswani ja rajaw chenoj c'o jun rc'ajol ja congana nrajo' jari' xutakel chic in xbij kaj pa ranma: —Como jawa' nc'ajol nqueban respetar awa', ne'e. ⁷ Pro ja rajchonla'i' ja tok xekaji ja ralc'walaxel cuq'uin qewea' quibij chibil tak qui' ri': —Jala' ja rachi le' noc na pa ruk'a' ja rulew ri' como herencia. Camic kacamsaj in noc pa kak'a' ajoj ja herencia rxin, xeche'e. ⁸ C'ac'ari' quechap, quicamsaj in quiwasajto chipan ja chenoj. Queri' nbij ja c'ambal tzij. ⁹ Camic tebij c'a chwe, ja rajaw

chenoj ¿nak nuban c'ari'? Ja nuban, arja' npeti, ne'urcamsaj ja rajchonla'i', ja c'a rchenoj nuya' chic jutij pa kajonem chique jule' chic ajchonla'i'.
 10 ¿La mta c'a jutij esiq'uin chipan ja rtzobal Dios jawa' jun tzij ri'? —Ja banol jay c'o jun abaj ja mta quigana ruq'uin in quech'a' pro jari' abaj cojon chic chi rbanic ja jay, arja' ja más nim ruk'ij como arja' nchapowi ja resquina'il. 11 Jari' samaj kajaw Dios banowi in kas c'asc'o'i nkatz'at, ne'e. Queri' xbij ja Jesús chique.

12 Ja tok quic'axaj ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús bien ch'obtaj cumal chi eje'e' ja xebixi. Rmalc'ari' cajo' ta quechap, quecoj ta preso pro xa nquixbej qui' chiquewach ja winak. Ja queban, queya' can ja Jesús in xebe.

*****

13 C'ac'ari' ja Jesús xetakel jule' fariseo ruq'uin e cachbil jule' winak ja rec'o chipan ja partido xin Herodes, xetakel chi netzijon ruq'uin utzc'a chi c'o jun tzij nelto pa ruchi' in jari' tzij nquichapbej rxin. 14 Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':

—Maestro, ajoj kotak chi atat majutij natz'ak ta tzij. Kotak chi majun nak ta nacoj wi' awi' como atat mta jun utz in mta jun itzel natz'at pro ja rbey Dios amajon rc'utic chikawach ni utz wi' naban chi rbixic. Camic tabij chake, ja rimpuesto ja nc'utux chake rmal ja César ja nimlaj rey aj Roma ¿la rubey c'ari' chi nkatoj owi ma rubey ta? ¿La nkaya' owi ma can ta? ¿Nak nabij atat tre? Queri' quibij tre. 15 Pro ja Jesús arja' bien rotak chi xa ca'i quipalaj in quewa' xbij chique ri':

—¿Nak tre tok newajo' ninec'ambajaj? Tec'ama'pi nac'a jun ja pwok, ntz'at nac'a, ne' chique. ¹⁶ In quec'ut ja pwok chwach.

—¿Chok xin ja wi'aj c'o chwach ja pwok ri' in nak chok xin ja bi'aj tz'ibtal chwach chakaja'? ne'e ja Jesús chique.

—Rxin César, xeche' tre.

¹⁷ —Ja rxin César tre César teya'a' wi', ja c'a rxin Dios tre Dios teya'a' wi', xeche'xi rmal ja Jesús. In congana c'asc'o'i quic'axaj ja bix chique rmal.

*****

¹⁸ Ec'o c'a jule' saduceo xebe ruq'uin ja Jesús. Ja saduceo eje'e' matiquinimaj chi nec'astaji ja camnaki'. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':

¹⁹ —Maestro, ja Moisés arja' rbin can chake chipan ja rtzobal Dios, ja wi c'o jun achi ncam jun ruchak' owi rnimal in mta jun ti ralc'wal nq'ueje' can jari' achi rjawaxic chi nc'ule' ruq'uin ja rixok ja cam rchajil. Ja c'a reje'e' tok nq'ueje' jun ti calc'wal nquibij tre chi ja tac'al ralc'wal ja camnak. ²⁰ Queban c'a jutij ec'o wuku' alaxic, ja nabey winak c'ule'e' pro cami in majun ti ralc'wal q'ueje' can. ²¹ Ja c'a rucab c'ule' chic ruq'uin ja rixok ja q'ueje' can. Ja cani' xuban ja nabey winak queri' chic xuban ja rucab, cam chic chwach ja rixok, ni majun calc'wal q'ueje' can. In queri' xuban ja rox chakaja'. ²² Queri' queban chi e wuku', xec'ule' ruq'uin ja rixok in xecam chwach, ni majun calc'wal q'ueje' can. Ja c'a tok q'uiswani cami ja rixok chakaja'. ²³ Camic ¿nak c'a nabij atat tre? Ja re wuku' alaxic tok xterila' ja k'ij chi nec'astaj chipan ja camíc ¿nak c'a rchajil ari' ja

rixok chique como xec'ule' ruq'uin chi e wuku'? xeche' tre.

²⁴ —Jala' ja nebij le' ma rubey ta como ixix xa ma ch'obtajnak ta emwal nak ja kas mero nuc'ut ja rtzobal Dios in nixtac'a ch'obtajnak ta emwal chakaja' nak rbanic ja poder rxin Dios. ²⁵ Queri' nbij chewe como ja tok nec'astaji ja camnaki' jari' mchita c'ulbic chiquij tri', e cani' ángel chic xin Dios ja rec'o chila' chicaj. ²⁶ C'oli ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios rmal ja Moisés tre ja quic'astajic ja camnaki' ¿la ma esiq'uin ta c'a? Jari' tok xutz'at jule' rxulquiej ja Moisés in ntzijonto ja Dios chipan, quewa' bix tre rmal ja Dios ri': — Anin in Dios rxin Abraham, in Dios rxin Isaac, in Dios rxin Jacob, ne'xi ja Moisés. ²⁷ Tri' netz'at wi' chi ja rAbraham masqui ecamnak chic pro ja chwach Dios ec'asli. Rmalc'ari' tok nbij chewe, ni ma rubey ta wi' ja nebij chi mta c'astajic chiquij ja camnaki', xeche'xi rmal ja Jesús.

*****

²⁸ C'o c'a jun chique ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, arja' xurkaji ja bar netzijon wi' ja Jesús cuq'uin ja saduceo in xc'axaj ja nquibij. Arja' utz xc'axaj ja xbij ja Jesús chique in quewa' xbij tre ri':

—¿Nak ja mandamiento xin Dios ja más na nim ruk'ij tre nojel ja mandamiento? ne' tre.

²⁹ —Ja mandamiento ja más na nim ruk'ij tre nojelal quewa' nbij ri': —Tec'waxaj ewanojelal ja rix aj Israel. Ja kajaw Dios arja' xa jun, mchita jun Dios. ³⁰ In tewajo' ja Dios ja rewajaw pro nojel ec'u'x tewajo', in nojel ewanma in nojel ena'oj in nojel ja rewachok'ak' tewajo' chakaja'. Ja c'awa' ja

mandamiento ja más na nim ruk'ij. ³¹ Ja c'a rcab mandamiento xa junan ruq'uin, quewa' nbij ri': —Ja cani' nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja winak, que'awajo' chakaja', ne'e. Jawa' ca'i' mandamiento ja xinbij chawe ri' mchita jun mandamiento ja más chi ta nim ruk'ij chwach, ne'e ja Jesús tre ja rachi.

³² —Maestro, ja c'a xabij le' jala' ni rubey wi'. Ni katzij wi' ja nabij chi ja Dios arja' xa jun in mchita jun Dios. ³³ In más na vale ja nawajo' ja Dios pro tok nojel awanma nawajo' in nojel ana'oj in nojel awachok'ak' nawajo' chakaja'. In más na vale ja ne'awajo' ja winak cani' nawajo' kaj awi' ayon. Ja wi queri' nkaban jari' más na vale chiquewach canojel ja chicop ja nekatzujuj tre ja Dios ja neporox parwi' altar, más na vale chwach xa nak ta ja jule' chic ja nkatzujuj je'e tre ja Dios parwi' altar, ne'xi ja Jesús rmal ja rachi. ³⁴ Ja c'a Jesús arja' utz xc'axaj ja bix tre rmal ja rachi in rmalari' quewa' xbij tre ri':

—Atat ma nat ta atc'o wi' tre chi natoc chipan ja gobierno xin Dios, ne' tre.

Ja tok tzuri tzij rmal ja Jesús mta nak chi ta c'axax chi ta tre como canojel ja winak xa nquixbej qui' ja c'o ta nquic'axaj chic tre.

*****

³⁵ Ja Jesús rmajon quitijoxic ja winak chipan ja nimlaj templo xin Dios in quewa' xbij chique ri':

—Ja maestro ja netijon ewxin tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés ¿nak tre tok eje'e' nquibij chi ja Cristo ralc'wal can ja rojer rey David? ³⁶ Queri' nbij chewe como ja David xuban

jutij uc'an rmal ja rEspíritu Santo in quewa' xbij ri': —Ja kajaw Dios quewa' xbij tre ja Wajaw ri': —Cattz'abe'e wawe' pa wiquik'a', wawe' natq'ueje' wi' in nenucoj na pan awakan ja netzelan awxin, ne' tre. Queri' rbin can ja David. ³⁷ Ja c'a David —Wajaw, ne' tre ja Cristo, tebij c'a chwe camic ¿nak tre tok nbix tre ja Cristo chi ralc'wal can ja David? Queri' xbij ja Jesús chique. Ja winak congana e q'uiy netajini nguic'axaj ja nbij ja Jesús in congana nel quec'u'x trij ja tijonem nuya'.

³⁸ Ja Jesús tok rmajon quitijoxic ja winak c'oli xbij chique quewari':

—Tebana' cuenta chique ja maestro ja netijon ewxin tre ja ley xin Dios. Eje'e' congana nel quec'u'x trij ja nec'astan chiquewach winak, quicojon nimak tak tziak ja nc'utu quixin chi e nimak tak maestro. In c'a c'o na más ja congana nel quec'u'x trij cani' tre ja neban saludar pa tak c'aybal ³⁹ in cani' tre tok nebe pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios congana nel quec'u'x trij ja tz'ulbal je'e ja más nimak ruk'ij in queri' nqueban chakaja' tok neban invitar pa nimak tak wa'im. ⁴⁰ Eje'e' kas k'alawachili nquemaj cochoch tak malcani' ja e camnak chic cachajilal. C'o nimak tak oración nqueban pro xa chi quechi' c'o wi'. Pro ja tok xtik'et tzij chiquij rmal ja Dios más chi na jun nmlaj rpokonal nquetij na. Queri' xbij ja Jesús chique ja winak.

*****

⁴¹ C'ac'ari' be, xetz'abe'e chinakaj ja bar nc'ol wi' ja rofrenda rxin ja templo. Arja' rmajon quitz'atic ja winak ja quimajon rya'ic ja cofrenda chipan ja

rc'olbal tak ofrenda. E q'uiy ja winak ja biyoma' xerutz'at pon, eje'e' congana nimak tak ofrenda nqueya' can chipan. ⁴² C'o c'a jun ixok ti malca'n xutz'at in ti meba', arja' c'o ca'i' tak pwok rc'an in xuya' chipan ja rc'olbal ofrenda. Ja ca'i' tak pwok xuya' xa ma nim ta nulok'. ⁴³ Ja c'a Jesús xersiq'uij pon ja rdiscípulo in quewa' xbij chique ri':

—Tetz'ata' mpe' ja ti malca'n ixok le', arja' más na nim ruk'ij chwach Dios ja xuya' chipan ja rc'olbal ofrenda chwach ja queya' canojelal ja jule' chic. ⁴⁴ Queri' nbij chewe como ja jule' chic xa jari' queya' ja totajnak pro arja' masqui xa ti meba' pro xuya' nojel ja c'o ruq'uin ja ntzukbej ti ri', ne' chique ja rdiscípulo.

13

¹ C'ac'ari' xelto ja Jesús chipan ja nimlaj templo xin Dios, kas rmajon binem ja tok c'o jun chique ja rdiscípulo tiloc ruq'uin in xbij tre:

—Maestro, tatz'ata' can mpe' ja templo le', congana buen tak abaj ocnak in congana banon rbanic ja tak jay rc'an, ne'e. ² Bix tre rmal ja Jesús:

—¿La natz'at ja nimak tak jay rxin ja templo le'? Pro anin nbij chewe chi nerila' na jun k'ij ja tok xtiyojtaji nojelal, ni majun abaj xtirikla' chi ta ri', ne'xi ja discípulo.

³ Ja c'a Jesús arja' tz'ubul parwi' ja ti jayu' rbina'an Rjayu'al Olivo in nutz'at pon ja nimlaj templo xin Dios. Ja c'a Pedro e rachbil ja Jacobo, ja Juan in Andrés, eje'e' quiyonaj qui' ruq'uin in quibij tre:

⁴—Tabij chake ¿nak k'ij xtibantaji jala' ja c'a xabij kaj chake le'? In chakaja' ¿nak chi retalil nwinakari

ja nc'utu rxin chi xajalal maja'n tibantaj cumplir nojelal ja c'a xabij chake? xeche' tre. ⁵ Ja c'a Jesús xumaj rbixic chique quewari':

—Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta c'o jun quixbano engañar. ⁶ Queri' nbij chewe como e q'uiy ja winak nepi na je'e in xa queyon nquecoj qui' chi e Cristo, quewa' nquibij chique ja winak ri': —Anin in Cristo, neche' na chique, in e q'uiy ja winak xquequeban engañar. ⁷ C'o nimak tak ch'a'oj xtiban na nojel nat nakaj pro ja tok xtekaj rbixic ewq'uin maxta texbej ewi' rmal como ni rjawaxic wi' chi nbantaj cumplir nojel awa' wari' pro jari' ma q'uisbal rwach'ulew ta. ⁸ Queri' nbij chewe como c'o je'e tinamit xtiyictaj na trij jule' chic tinamit in chakaja' ja gobierno je'e nyictaj trij jule' chic gobierno. In chakaja' c'o nimak tak cubarkan nbantaj na in nimak tak wa'al in cani' chique winak neyojtaj na in neyictaji rmal ja quiyewal. Nojel awa' wari' xa majbal rxin ja nimak tak rpokonal.

⁹ Pro tebana' jutz'it cuenta ewi' chiquewach ja winak como eje'e' nixquec'amel na pa tak k'etbaltzij in nixquirapaj chakaja' pa tak jay xin molbal ri'il. Nixquec'amel chiquewach gobernador, nixquec'amel chiquewach rey pro mwal anin tok xtiban queri' chewe. Queri' xtiban chewe utzc'a chi nel ntzijoxic chiquewach. ¹⁰ Ja tok maja'n tipeti ja q'uisbal rwach'ulew rjawaxic nabey chi ja utzlaj tzij ja nc'amonto nekaj na rbixic cuq'uin ja winak ja rec'o nojel tak nación. C'a tokoc'ari' xtipeti ja q'uisbal rwach'ulew. ¹¹ Ja c'a tok xquixc'amarel chiquewach chi nixjach pa quek'a' maxta quixocla' il tre ja nebij ja netobej

ewi' chiquewach. Pro como chipan ari' hora c'oli xtiyataj chewe ja xtebij chique, ja ta c'ari' xtebij chique. Queri' nbij chewe como ma ixix ta ja nixtzijoni tri' pro ja rEspíritu Santo arja' nyo' chewe nak ja xtebij chique. ¹² Ja xtiqueban ja ralaxic chique ja cach tak alaxic nequejach na pa camíc in queri' xtiqueban ja tatixela' chakaja' chique ja calc'wal in chakaja' ja ralc'walaxela' eje'e' neyictaj na chiquij ja tatixela' in nequejach na pa camíc. ¹³ Ja c'a rixix xa itzel nixtz'at na cumal canojel ja winak pro mwal anin ja tok xtiban queri' chewe. Pro canojel ja xtiquecoch' quewach chipan ja rpokonaj in ni matiqueya' can wi' ja yukulbal quec'u'x wq'u'in eje'e' ri' nquewil na ja totajem xin Dios.

¹⁴ Pro kas turkaj chewe ja bitajnak can rmal ja rojer profeta Daniel. Ja xbij ja Daniel chi nerila' na jun k'ij ja tok c'oli ja npeti ja más chi na itzel ntz'at rmal ja Dios. Ja c'a tok npeti arja' npe'e chipan ja lugar ja ma yatal ta trij chi npe'e tri' in congana camíc nuban. (Ja nesiq'u'in awa' jule' tzij ri' kas tiquiwasaj jutz'it quina'oj trij.) Jari', tok xtetz'at chi pa'l chic chipan ja lugar, ja c'a neban, ja rixc'o chipan ja departamento Judea mejor quixanmaji, tewawaj ewi' pa tak c'achelaj. ¹⁵ Ja rixc'o parwi' terraza tri' mejor quixanmaji chakaja', ma quixkajpi chi ta pa tak ewochoch chi rlasaxic ja remeba'il pa jay, ¹⁶ in ja rixc'o pa tak chenoj tri' mejor quixanmaji chakaja', ma quixmelojpi chi ta chi ewochoch chi rc'amaric echaqueta. ¹⁷ Anin congana npokonaj quewach ja rixoki' ja xajalal maja'n queq'ueje' tak cal tri' in chakaja' ja rec'o chic tak yaqui'a' chwaquek'a'. ¹⁸ Tec'utuj tre ja

Dios chi ma pa rtiempo tew ta ja tok xterila' ja k'ij chi nixanmaji. ¹⁹ Queri' nbij chewe como c'o jun nimlaj rpokonal npi na pro janila nim. Jaru' pa tiempo tz'ucarsanto ja rwach'ulew rmal ja Dios mta jun rpokonal penak ta ja más ta nim chwach awa' ja nintajini nbij chewe ri' in ni mchita wi' jun xtipi chi ta ja más chi ta nim chakaja'. ²⁰ Xarwari' xa pajtali ja rtiempo como ja Dios queri' ja rchomin. Ja c'a wixta maquita pajtali ja rtiempo ni ta majun winak xtuto' ta ri' chipan. Pro cumal ja winak ja recha'on rmal ja Dios chewi' tok pajtali ja rtiempo. ²¹ Ja c'a wi c'o jun xtibij chewe chi: —Peti ja Cristo, wawe' c'o wi' ri', wi ne'e, ma tenimaj ta. Owi nbij chewe chi: —Quela' c'o wi' le', wi ne'e, chakaja' ma tenimaj ta. ²² Queri' nbij chewe como ec'oli winak ja nepi na, jule' xtiquecoj qui' chi e Cristo in jule' xtiquecoj qui' chi e profeta xin Dios pro ma katzij ta ja nquibij. Eje'e' c'o nimak tak milagro xtiqueban, jutz'it laj nequeban engañar ja winak ja recha'on rmal ja Dios pro jari' mta moda xquequech'ec ta. ²³ Bien tebana' cuenta ewi' chwach ja wari' como xinya' pon rbixic chewe.

* * * * *

²⁴ Ja tok chaka maril xtoc'owi jawa' nimlaj rpokonal ri' c'ac'ari' matica'y chic ja k'ij, nk'ekumiri in matica'y chic ja ic' chakaja'. ²⁵ Ja c'a ch'umil jari' netzakto in ja nimak tak poder rxin ja caj nsil na. ²⁶ C'ac'ari' ja winak eje'e' nquetz'at na ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' c'amonto rmal jule' sutz', janila jun nimlaj poder c'o chic pa ruk'a' in congana nim chic

ruk'ij. ²⁷ In ec'oli ja ángel rxin nerutakel chi nebe, ne'equimolo' ja winak ja recha'on rmal pro nojel rwach'ulew nebe wi' chi quimolic, mta ja maquita xque'ekaj wi' chi quimolic.

²⁸ Camic tewasaj c'a ena'oj trij jun che' higuera jari' nc'ambej tzij chewach. Ja higuera ja tok npulani c'o tak ruk'a' nwinakari in ruxak chakaja' jari' retal nuc'ut chewach chi xa nnakajinto ja rtiempo c'atan. ²⁹ In queri' c'a tre chakaja' ja tok xtemaj rtz'atic nojel ja c'a xinbij chewe jari' retal nuc'ut chewach chi ma nat chi ta c'o wi' ja k'ij ja xec'waxaj chwe, congana nakaj c'oto chi wi' tri'. ³⁰ Ni katziy wi' ja xtinbij chewe ri', ja tinamit Israel eje'e' c'a ec'o na ja tok nbantaj cumplir nojel awa' wari', ma chupnak ta quewach. ³¹ Ja caj in rwach'ulew jari' xa nchup na rwach pro ja ntzobal anin jari' ni matichup wi' rwach, mta ari' ja maquita nbantaj cumplir.

³² Pro majun winak otakyon ja mero k'ij in ja mero hora ja xtibantaji in nixtac'a ángel ta chakaja' ja rec'o chila' chicaj in nixtac'a ja Ralc'walaxel ta chakaja' pro ja nata' Dios xa ruyon arja' ja rotakyon. ³³ Kas tebana' cuenta, quixc'asc'oti in chijutij temaja' rbanic ja roración como ma ewotak ta nak k'ij tok xquinmelojpi chic jutij chwach'ulew. ³⁴ Ja xtinban anin chewe queri' ja cani' nuban jun achi ja tok nbe pa jun viaje nat in ja rnakun nujach can pa quek'a' ja rmoso chi nqueban cuenta. Arja' nuya' can ja quisamaj chiquijujunal in nbij can tre ja chajil jay chi nc'asc'oti. ³⁵ In queri' c'a chewe ixix chakaja', quixc'asc'oti como anin in junan

ruq'uin ja rajaw jay in ma ewotak ta nak hora tok xquinmelojpi chic jutij, maxla pa rocbal ak'a', maxla pa nc'ajak'a', maxla pa rsakaric owi tok nsakari. ³⁶ Ja tok chaka jalal xquinpi chic jutij maxta ixwarnak tri'. ³⁷ In ma ruyon ta chewe ixix nbij wi' chi nixc'asc'oti pro queri' nbij chique canojelal chi nec'asc'oti, ne'e ja Jesús chique.

14

¹ Xa ca'i' k'ij chic c'o wi' ja nmak'ij pascua ja tok ntiji ja caxlanway ja mta levadura ruq'uin. Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios eje'e' quimajon rcanoxic rij rwach nak nqueban tre ja Jesús chi nquechap pan ekal in nquicamsaj. ² Pro quewa' quibij ri': —Ma chipan ta ja nmak'ij nkachap wi' matzij queyictaji ja winak rmal, xeche'e.

³ Ja c'a Jesús arja' c'o chipan ja tinamit rbina'an Betania pa rochoch jun achi rbina'an Simón ja rec'ol itzel tak ch'a'c trij nabey. C'oli ja Jesús pa mesa ja tok be jun ixok ruq'uin rc'amonel jule' ak'om ja qui' rxula'. Ja rak'om puro nardo ne'xi, in congana nim rjil. Ja rixok rc'amonel chipan jun rc'olibal ja banon rbanic, alabastro ocnak. Ja c'a tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuk'ip rwi' ja rc'olibal ak'om in xuya' ja rak'om pa rwi'. ⁴ Ec'oli ja rec'o pa jay, eje'e' junwi' quetz'at ja xuban ja rixok in quewa' quibij chibil tak qui' ri':

—¿Nak tre tok xa xtz'ila' ja rak'om le'? ⁵ Ja ta ban tre c'ayix ta, más ta oxi' ciento quetzal xuya', ja c'a rjil ya' ta chique ja tak meba'i', xeche'e. In quemaj rch'olixic ja rixok. ⁶ Pro ja Jesús xbij chique:

—Ma tech'olij ta. ¿Nak tre tok nenak ja rixok? Jawa' xuban chwe ri' congana utz. ⁷Ja tak meba'i' eje'e' nij ec'o wi' checojol in xa nak ta tiempo c'ol egana neban utzil chique jari' ix libre chi ne'eto' pro ja chwe anin maquina'ueje' ewq'uin nojel tiempo, ninwasaxel na checojol. ⁸Ja xuban ja rixok chwe ri' xuya' chwe ja c'o ruq'uin. Arja' tok xuya' ja rak'om chwij jari' xchomarsbej pon ja ncuervo chi nmuki. ⁹Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja utzlaj tzij ja nc'amonto, xa bar ta tri' xtekaj wi' rbixic nojel nat nakaj tre ja rwach'ulew tri' xtinatax wi' chakaja' ja rutzil ja xuban chwe jawa' rixok ri', jari' nnatbex rxin. Queri' xbij ja Jesús chique.

*****

¹⁰C'ac'ari' c'o jun chique ja cablajuj discípulo ja bina'an tre Judas Iscariote, arja' be cuq'uin ja jefe quixin sacerdote, rch'obonel chi nujach ja Jesús pa quek'a'. ¹¹Ja c'a tok xekaj cuq'uin xuch'ob chiquewach ja rch'obonel. Ja c'a reje'e' congana xequicot rmal ja bix chique rmal ja Judas in queya' quechi' chi nqueya' pwok tre. C'ac'ari' ja Judas xumaj rcanoxic nak nuban tre ja Jesús chi nujach pa quek'a'.

*****

¹²Xerila' ja nabey k'ij rxin ja nmak'ij ja tok ntiji ja caxlanway ja mta levadura ruq'uin in tok necamsaxi ja tak carnelo xin pascua ja netzujux tre ja Dios como sacrificio. Xepeti ja rdiscípulo ja Jesús in quewa' quic'axaj tre ri':

—Ja xtati' xin nmak'ij pascua tabij chake bar tri' xtikachomij wi', xeche' tre. ¹³Ja c'a Jesús ec'o

ca'i' chique ja rdiscípulo xerutakel in quewa' xbijel chique ri':

—Jix chipan ja tinamit Jerusalén. Ja c'a tok xquixoc chipan c'o jun achi nec'ul, arja' rc'an jun cura' ya', quixtre'el c'a trij. ¹⁴ Ja tok xquixoqui ja bar xtoc wi' ja rachi pa jay tebij c'a tre ja rajaw jay quewari': —Ja Maestro okrtakonto awq'u'in chi nurkac'axaj chawe: —¿Nak chi cuarto'il ja nkaban wi' ja wa'im xin pascua e wachbil ja ndiscípulo? Queri' ja binto chake, quixche' tre ja rajaw jay. ¹⁵ Ja c'a rarja' nuc'ut chewach jun nimlaj cuarto chomin chic, chicaj c'o wi' pa ca'i' piso. Tri' nechomij wi' ja nkati' ja xin nmak'ij pascua ri'. Queri' xbijel ja Jesús chique ja re ca'i' discípulo. ¹⁶ Xebe ja discípulo in tok xe'oc chipan ja tinamit ni queri' bantaji ja cani' bixel chique rmal ja Jesús. C'ac'ari' quemaj rchomarsaxic ja wa'im ja xin nmak'ij pascua.

¹⁷ Ja c'a tok xoc ak'a' ja Jesús e rachbil ja cablajuj discípulo xe'ekaji ja bar nqueban wi' ja wa'im. ¹⁸ Kas c'a etz'ubul pa mesa, quimajon wa'im ja tok Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', c'o jun chewe ja kamajon wa'im ruq'u'in, arja' njacho na wxin pa quek'a' ja netzelan wxin, ne' chique. ¹⁹ Ja c'a reje'e' ja tok quic'axaj ja bix chique quemaj jun nimlaj bis:

—¿La maxta anin? ne' jun. ¿La maxta c'a anin? ne' chic jun. In queri' quibij chiquijujunal. ²⁰ In bix chique rmal ja Jesús:

—C'o jun chewe ja rix cablajuj ndiscípulo ja xa junan nokwa' ruq'u'in pa plato, arja' c'ari' ja njacho wxin pa quek'a'. ²¹ Ja Ralc'walaxel ja xoc

alaxic cuq'uin ja winak arja' ncamsax na cani' tz'ibtal can tre chipan ja rtzobal Dios pro congana lawulo' tre ja xtijacho rxin pa quek'a' ja necamsan rxin, makana' maquita Alc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. Ja xtijacho rxin más ta utz ja maquita xalax chwach'ulew. Queri' bix chique rmal.

²² Ja c'a tok quimajon wa'im ja Jesús xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre ja Dios, xuwech' in xujach chique in quewa' xbij chique ri':

—Jawa' wari' ncuervo, tec'ama' in tetija', ne' chique. ²³ In xuc'am chic jun vaso vino, xmaltioxij tre ja Dios in xujach chique chakaja' in quetij canojelal. ²⁴ C'ac'ari' xbij chic chique:

—Jawa' vino ri' jawa' nquiq'uel ocnak rseguro ja c'ac'a chominem ja rchomin ja Dios. Ja nquiq'uel e q'uiy ja winak ntix na pa quicuenta. ²⁵ Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja riya'l uva ni matintij chi wi' wawe', c'a tokori' xtintij chic ja tok xterila' ja k'ij chi ntij chipan ja gobierno xin Dios xarwari' c'ac'a chic nojelal tri', ne' chique.

* * * * *

²⁶ C'o c'a jun himno rxin ja nmak'ij pascua quibixaj. Ja c'a tok tzuri ja himno cumal xe'eel, xebe chipan ja lugar rbina'an Rjayu'al Olivo. ²⁷ Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Rmal ja xtiban chwe chipan awa' jun tucwak'abil ri' ixix nineya' can, nixanmaji pro ewanojelal. Queri' nbij chewe como tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Anin xtincamsaj ja yuk'ul quixin ja tak carnelo, ja c'a tak carnelo eje'e' nechictaji. Queri' ja tz'ibtal

can. ²⁸ Pro ja tok xtic'astaj nwach ninnabeyaj chewach, ninbe chipan ja departamento Galilea, ne' chique. ²⁹ Ja c'a Pedro arja' xbij tre:

—Masqui canojel xcatqueya' can pro ja chwe anin mta moda xcatnuya' can ta, ne' tre. ³⁰ In bix tre rmal ja Jesús:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', ja chipan awa' jun tucwak'abil ri' ja tok maja'n tok' ca'mul ja ac' oxmul xtabij chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús, natche' na chwe, ne'xi ja Pedro.

³¹ —Masqui ok ca'i' awq'uin xkocamsaxi pro ni ma xcatnuya' can ta wi', ne'e ja Pedro tre. In canojel queri' quibij tre chakaja'.

* * * * *

³² C'ac'ari' ja Jesús xerachbilajel ja rdiscípulo, xebe chipan jun lugar rbina'an Getsemaní. Ja c'a tok xe'ekaji quewa' xbij chique ri':

—Quixtz'abe' can wawe' ri', ja c'a ranin nennana' paki na oración, ne' can chique. ³³ Be, xeruc'amel ja Pedro e rachbil ja Jacobo in Juan. C'ac'ari' xumaj jun nimlaj bis in xumaj ti'onem ja ranma. ³⁴ In xbij chique:

—Camic, congana nbisoni ja wanma, ja nna' anin camíc rc'amonto chwe. Ixix quixq'ueje' can wawe', quixc'asc'oti, ne' can chique. ³⁵⁻³⁶ C'ac'ari' junwi' xyonaj pon wi' ri' ruyon, xuque'e in xumaj rbanic oración: —Padre, Nata', anin nwajo' nabij ta chwe chi maquita nink'ax chipan awa' rpokonal ja penak chinwach ri'. Atat majun ja maquita natcowini naban, quinawasaj chipan ja rpokonal ja penak chinwach ri', maquita nink'ax

chipan xarwari' ni ta c'a xquink'ax wi' chipan ja wi queri' nawajo' chwe chi nban, ne' tre ja Tatixel.

³⁷ Ja c'a tok tzuri ja roración rmal be cuq'uin ja rdiscípulo. Ja tok xe'erwila' ekajnak chi waram. Xbij tre ja Pedro:

—Simón ¿nak tre tok xa waram naban? ¿La mat-coch' ek xcatc'asc'ot ta jun hora? ³⁸ Quixc'asc'oti in tebana' orar utzc'a ja Satanás tok xquixr-takchi'ij maquita xquixruch'ec. Ja rewanma jari' ni katzij wi' chi c'o rgana nc'asc'oti pro como xa ix winak ja recuerpo npokonaj nuban queri', ne' tre. ³⁹ C'ac'ari' meloj chic jutij chi rbanic ja roración. Cani' xbij tre ja Tatixel nabey queri' chic xbij ja pa rca'mul. ⁴⁰ Ja c'a tok tzur chic ja roración rmal meloj chic jutij cuq'uin in tok xe'erwila' chic ewarnak chic chakaja'. Queri' quibanon como congana jun nimlaj waram chique, ma xquecoch' ta. Ja tok quena' nojoj ni maticanoy cumal nak ta nquibij tre.

⁴¹ Ja c'a Jesús be chic chi rbanic ja roración. Ja c'a tok melojpi chic pa roxmul xbij chique ja rdiscípulo:

—Camic quixwar c'a, quixxula'n c'a, camic tzuri. Bien tec'waxaj chi xurwila' ja hora, ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, camic njach na pa quek'a' ja raj'il ajmaqui' chi nquicamsaj. ⁴² Jo', quixyictaji, que'ekac'ulu'. Tetz'ata' mpe' le', xa nnakajinto ja njacho wxin pa quek'a', ne' chique.

*****

⁴³ Kas c'a rmajon na tzij ja Jesús cuq'uin ja rdiscípulo ja tok chaka jalal peti ja Judas. Jari' Judas jun chique ja cablajuj apóstol. Arja' e q'uuiy

ja winak erachbilanto in c'oli banbal tak ch'a'oj quic'amonto cani' tre espada in che', etakonto cumal ja jefe quixin sacerdote in cumal ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios in cumal chakaja' ja principali' xin tinamit. Etakonto cumal chi nurquichapa' ja Jesús. ⁴⁴ Ja c'a Judas ja njacho rxin ja Jesús arja' c'oli xchomij cuq'uin ja winak nak xtuban tre ja Jesús chi jari' njach-bej rxin pa quek'a': —Ja tok xtetz'at ja rachi ja xtintz'ubaj ruchi' chewach ja c'ariri', techapa' in tec'ama'el pro bien tebana' cuenta. Queri' rbanic ja xchomij cuq'uin. ⁴⁵ Be c'a alnak ja Judas ruq'uin ja Jesús, ja c'a tok xekaj chwach xuban saludar:

—Maestro, Maestro, ne' tre, in xtz'ubaj ruchi'.
⁴⁶ C'ac'ari' ja winak quechap ja Jesús in quecoj preso.

⁴⁷ C'o c'a jun chique ja rachbil ja Jesús chaka jalal tok xwasajto ja respada in c'o jun moso rxin ja lok'laj sacerdote xusoc tre, xkupijel jun rxquin.
⁴⁸ Ja c'a Jesús arja' chapon chic cumal ja winak in quewa' xbij chique ri':

—¿La in alak'om la'an chewi' tok ec'amonto espada ec'amonto che' chwij chi nchapic? ⁴⁹ Pro xinq'ueje' wa'an checojol chipan ja nimlaj templo xin Dios in k'ij k'ij xentijoj ja winak chipan pro ma xinechap ta wa'an tri'. Pro nojel awa' wari' ma chaka ta nbantaji, rumac chi nbantaj cumplir ja tz'ibtal can chwe ojer chipan ja rtzobal Dios, ne' chique. ⁵⁰ C'ac'ari' ja rdiscípulo queya' can, xe'anmajel.

⁵¹ C'o c'a jun ja rala' rtrarben ja Jesús, arja' mta rtziak rcojonel, xa jun sávana rbaron ri' chipan pro

chaka jalal tok chapi cumal ja winak. ⁵² Pro ja xuban, xch'akij can ja sávana, xanmajel ch'anali.

* * * * *

⁵³ Ja c'a winak ja xechapo rxin ja Jesús eje'e' quec'amel chwach ja lok'laj sacerdote. Tri' quimolon wi' qui' ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali' xin tinamit in e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. ⁵⁴ Ja c'a Pedro arja' rtrarben ja Jesús pro c'a c'a nat nutzu' pon chic wi'. Arja' tok xekaji ja bar c'o wi' ja nimlaj jay rxin ja lok'laj sacerdote xococ chwa jay in tz'abe' chi k'ak' cuq'uin ja pulisiya', xumaj rmak'ic ri'. ⁵⁵ Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja jule' chic ja rec'o chipan ja k'etbaltzij quixin ja raj Israel eje'e' quemaj quicanoxic jule' winak chi nqueya' testigo'il trij ja Jesús. Queri' nqueban utzc'a chi nkaji camíc trij. Pro ni majun nak ta quichapbej ta rxin ja Jesús. ⁵⁶ E q'uiy ja winak ja queya' testigo'il trij pro ma katzij ta ja nquibij tre, xa tz'akoj tzij nqueban. Junwi' nbij jun in junwi' nbij chic jun, ni matuc'am wi' ri' ja nquibij. ⁵⁷ In ec'o chic jule' chique, eje'e' xepe'i quemaj rbixic jule' ril ja Jesús pro xa tz'akbal tak tzij queban:

⁵⁸ —Jala' jun achi le', ajoj kac'axan quewa' rbin ri': —Anin nyoj na jawa' nimlaj templo xin Dios ri' ja xa winak ebanyon in nyic chi na jun templo ja ma winak ta ebanyon in xa oxi' k'ij nrajo' chi nyictaj wi'. Queri' rbin, xeche'e. ⁵⁹ Pro nixtac'a eje'e' ta chakaja' nuc'am ta ri' ja nquibij. ⁶⁰ Ja c'a lok'laj sacerdote arja' pe'i chiquicojol ja winak in xbij tre ja Jesús:

—¿La matac'ulba' c'a ja bix chawe le'? Camic, tabij c'a chwe nak rbanic ja testigo'il ja ya' chawij cumal ja rachi'i' le', ne' tre. ⁶¹ Pro ja Jesús ni matic'ulba' wi' ja nbix tre. In bix chic tre rmal ja lok'laj sacerdote:

—Tabij chake ¿la atat ja rat Cristo ja rat Ralc'wal ja nimlaj Dios? ne'xi ja Jesús. ⁶² Ja c'a Jesús arja' xbij tre:

—Anin nac'a. In netz'at na chakaja' ja xtuban ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' pa riquik'a' ja Dios ntz'abe' wi' ja bar c'o wi' ja nimlaj poder rxin in netz'at chakaja' ja tok xtipi chic jutij c'amonto rmal jule' sutz' xin chicaj, ne' tre. ⁶³ Ja c'a lok'laj sacerdote c'o jun tziak rcojon xurak como xa itzel xc'axaj ja bix tre rmal ja Jesús in xbij chique ja quimolon qui' ruq'uin:

—Camic, mchita ne'oc wi' más ja testigo ⁶⁴ como bien xec'waxaj ja xbij le', ja Dios janila nuban ofender ri' rmal. Camic ¿nak nebij ixix tre? ne' chique.

—Mta, ni yatal wi' trij chi ncamsaxi, xech'e canojelal.

⁶⁵ Ec'o c'a jule' chique quemaj rchubaxic ja Jesús. In chakaja' quitz'apij rwach chi su't in tok tz'aptaj cumal quemaj rsoquic in quewa' quibij tre ri': — Tabij c'a chake camic ¿nak yowi k'a' chi apalaj? Queri' ja quibij tre pro xa nquiyok'bej rxin. Ja c'a pulisiya' chakaja' quemaj rya'ic k'a' chi rpalaj.

*****

⁶⁶ Ja c'a Pedro arja' tz'ubul chwa jay, c'o c'a jun aj'ic' ja nsamaj ruq'uin ja lok'laj sacerdote xekaj ruq'uin. ⁶⁷ Ja raj'ic' tok xutz'at ja Pedro chi rmajon

rmak'ic ri' chi k'ak' xtz'elwachij in quewa' xbij tre ri':

—Atat jun chakaja' xawachbilaj ja Jesús ja raj Nazaret, ne' tre. ⁶⁸ Pro ja Pedro arja' ma xuya' ta trij ja bix tre:

—Anin ni ma wotak ta ja nabij le', nak la nabij chwe, ne' tre ja rixok. Yictaji, be ja bar c'o wi' ja puerta in ja ac' chaka jalal tok xok'i. ⁶⁹ Pro ja raj'ic' arja' xtz'elwachij chic jutij ja Pedro in xbij chique ja rec'o tri':

—Jawa' jun achi ri' arja' rachbilaj ja Jesús, ne' chique. ⁷⁰ Pro ja Pedro arja' ma xuya' chi ta trij ja bix tre. In c'a co'l ari' tok bix chic jutij tre ja Pedro cumal ja rec'o tri':

—Bien k'alaj chi atat at cachbil ja xerachbilaj ja Jesús como bien k'alaj chi at aj Galilea in ja nattzijon atat ni junan ruq'uin ja cani' netzijon eje'e', ne'xi.

⁷¹ —Chwach Dios nbij chewe chi anin ma wotak ta rwach ja Jesús ja nixtajini nebij chwe in xta itzel xquinrutz'at ja Dios ja wi ma katzij ta ja nbij, ne'e ja Pedro chique. ⁷² In chaka maril bitaj rmal ja tzij ri' xok' chic jutij ja ac'. C'ac'ari' xurkaj tre ja Pedro ja bin tre rmal ja Jesús, quewa' bin tre ri': —Ja tok maja'n tok' ca'mul ja ac', oxmul xtabij na chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús, natche' na chwe. Querì' ja bin tre. Ja c'a tok xumaj rch'obic ja bin tre rmal ja Jesús xumaj jun nimlaj ok'ej.

15

¹ Ja c'a tok sakari quemol qui' canojel ja jefe quixin sacerdote chi rchomarsaxic nak nqueban tre ja Jesús e cachbil ja principali' xin tinamit e

cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios in canojel ja jule' chic k'etol tak tzij quixin ja tinamit Israel. Quebaq'uel ja Jesús, quec'amel, xequijacha' pa ruk'a' ja Pilato ja gobernador. ² Ja Pilato tok pa'l chic ja Jesús chwach arja' xc'axaj tre:

—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit Israel? ne' tre.

—Queri' nac'a cani' nabij le', ne'xi rmal ja Jesús. ³ Ja c'a jefe quixin sacerdote q'uuij rwach ja ril ja Jesús quemaj rbixic tre ja Pilato. ⁴ C'ac'ari' ja Pilato xc'axaj chic tre ja Jesús:

—¿La matac'ulba' ja nbix chawe le'? Congana taka'an jule' awil nquibij chawe, ne' chic tre. ⁵ Pro ja Jesús nixtac'a c'o ta jun tzij xbij, ni ma xc'ulba' ta wi'. Ja c'a Pilato congana junwi' xutz'at ja queri' xuban.

⁶ Ja c'a Pilato ni c'amonnak wi' tre chi ni c'o wi' jun preso nsokpij pa tak nmak'ij pascua pro nuya' lugar tre ja tinamit chi eje'e' nec'utuni nak chi preso'il ja nsokpixel. ⁷ Ec'o c'a jule' preso, eje'e' e'ocnak pa che' rumac ja xeyictaj trij ja gobierno in ec'o jule' winak equicamsan. C'o c'a jun chique ja preso rbina'an Barrabás. ⁸ C'ac'ari' xe'ekaji ja winak ruq'uin ja Pilato in quewa' quibij tre ri':

—Tasokpij jun preso como niquirwari' abanonto chake pa tak nmak'ij pascua, xeche' tre.

⁹ —¿Nak newajo', la c'ol egana chi nsokpijel ja rey ewxin ja rix aj Israel? ne'e ja Pilato chique. ¹⁰ Queri' xbij chique como arja' bien rotak chi ja jefe quixin sacerdote congana quiakirnak canma

trij ja Jesús in xa rmal ja raquiakarem tok quijachon pa ruk'a'. ¹¹ Pro ja jefe quixin sacerdote eje'e' xa xequeyoy ja winak in quibij chique chi nquic'utuj ja Barrabás chi nsokpixel in ma ja ta ja Jesús. ¹² Ja c'a Pilato arja' xbij chic jutij chique:

—Ja wi queri' newajo' ¿nak c'a nban tre nech'ob ixix ja rachi ja rey ewxin ja rix aj Israel nixche' tre? ne'e ja Pilato chique. ¹³ Eje'e' quemaj chic jutij rakic quechi':

—Tacamsaj chwach cruz, xeche' tre.

¹⁴ —¿Nak c'a tre, nak c'a ritzelal rbanon? ne' chic ja Pilato chique. Pro ja reje'e' más chi na quemaj rakic quechi':

—Tacamsaj chwach cruz, xeche' chic jutij tre.

¹⁵ Ja c'a Pilato como arja' matirajo' chi neyojtaj más ja winak rmalari' tok xuya' quigana, xsokpijel ja Barrabás in xuya' orden chi nrapaxi ja Jesús. Ja c'a tok raptaji xujach pa quek'a' ja nec'amo'el rxin chi necamsax chwach cruz.

¹⁶ C'ac'ari' ja soldado eje'e' quec'amel ja Jesús chwa jay ja bar nq'ueje' wi' ja gobernador in xequemol canojel ja jule' chic cach tak soldado.

¹⁷ C'o jun tziak morada quecoj tre in quichomij jun corona, q'uix quecoj in quecoj pa rwi'. ¹⁸ C'ac'ari' quemaj rbanic saludar ja cani' nban saludar jun rey pro xa nquiyok'bej rxin: —Atat at rey quixin ja tinamit Israel, xeche' tre. ¹⁹ C'o jun aj quesoc rij tak rwi' tre in quichubaj. C'ac'ari' xexuque' chwach cani' ruk'ij nqueya' pro xa yok'bal rxin ja nqueban. ²⁰ Ja tok tzuri yok'onem cumal c'ac'ari' quejal ja tziak morada tre in quecoj chic tre ja ni rrtziak wi' arja'. C'ac'ari' quec'amel chi nequiripa' chwach cruz.

* * * * *

21 Ja tok xebe c'o jun achi quewil, Simón rubi', arja' c'a melojto pa tak k'ayis in tri' k'ax wi' ja bar ec'o wi' in puersa queban tre chi nrijkajel ja cruz rxin ja Jesús. Ja Simón arja' aj Cirene in ec'o ca'i' rc'ajol, jun rbina'an Alejandro in jun rbina'an Rufo.

22 C'ac'ari' xebe, quec'amel ja Jesús pa jun lugar rbina'an Gólgota. Gólgota tibij tzij lugar xin rwi' camnak. 23 Ja tok xe'ekaj chipan ja lugar Gólgota quitzujuj vino tre chi nutij. Ja vino c'oli mirra yujun ruq'uin pro ja Jesús ma xuc'am ta chique. 24 Ja c'a tok riptaj cumal chwach cruz quemaj rbanic suerte trij ja rtziak. Queri' queban utzc'a chi nquetz'at nak chi tziakil xtiquec'am chiquiju-junal. 25 Ja hora ja querip wi' chwach cruz a las nueve xin ak'abil. 26 Ja Jesús tz'ibaxi ja ril ja nbix tre, quewa' rbanic ja ril nbixi ri': —Jawa' rachi ri' arja' rey quixin ja tinamit Israel, ne'xi.

27 In ec'o c'a ca'i' alak'oma' xerip chwach cruz chakaja', jun pa riquik'a' ja Jesús in jun pa rxcon. 28 Tri' c'a bantaj wi' cumplir ja tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios tre ja Cristo, quewa' nbij ri': —Arja' queri' nban na tre ja cani' nban chique ja ritzel tak winak, ne'e.

29 Ja c'a winak ja nek'axi ja tok nquetz'at ja Jesús xa nquitzebej xa nqueyok' in quewa' nquibij tre ri':

—Atat xatbini chi nayoj ja templo in xa oxi' k'ij nrajo' chi nayic chi wi' jutij, 30 camic tato'o' c'a awi' ayon, catkajpi c'a chwach ja cruz, neche' tre. 31 In ja jefe quixin sacerdote eje'e' xa nqueyok' chakaja'

e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios:

—Arja' To'onel quixin winak ne'xi, pro ja camic xna' maticowini nuto' ri' arja'. ³² Ja wi katzij chi arja' ja Cristo ja Rey kaxin ja rok aj Israel tikajto c'a camic chwach ja cruz. Ja wi xtikatz'at chi xtikajto nyuke' c'a kac'u'x ari' ruq'uin, neche'e. In queri' queban ja xerip chwach cruz pa rxquin ja Jesús, eje'e' queyok' chakaja'.

³³ Ja pa nc'ajk'ij c'o jun nimlaj k'eku'm xoqui nojel rwach'ulew, c'a a las tres xin takak'ij sakar chic jutij. ³⁴ Ja c'a Jesús tok xuban a las tres xin takak'ij arja' congana xurak ruchi', quewa' xbij ri':

—Eloi, Eloi ¿lama sabactani? ne'e. Jari' tzij xbij quewa' nbij ri': —Nata' Dios, nata' Dios ¿nak tre tok inaya'on can? ne'e. ³⁵ Ec'o c'a jule' chique ja winak ja rec'o tri', eje'e' tok quic'axaj ja xbij quewa' quibij ri':

—Jala' rachi le' camnak profeta Elías ja nsiq'uij, xeche'e. ³⁶ C'o c'a jun chique xerc'amlato jun esponja, xch'akba' tre jule' vinagre, xuxim chutza'm jun aj in xuya' nojoj tre ja Jesús chi nutij in xbij:

—Ch'enchila', katz'ata' na c'a ja wi xtipeti ja rElías chi nurkajsaj chwach cruz, ne'e. ³⁷ Ja c'a Jesús arja' xurak chic jutij ruchi' in ni cam kaj. ³⁸ In chaka jalal tok raktaji ja manta ja tasben rpan ja nimlaj templo xin Dios ja bar c'o wi' ja santilaj lugar, chaka ca'i' xuban. Raktaji, xelto chicaj, kajto c'a pa tok'ulew. ³⁹ C'o c'a jun capitán pa'l chwach ja Jesús arja' tok xutz'at nak xuban ja tok cam kaj quewa' xbij ri':

—Jala' rachi le' ni katzij wi' chi Ralc'wal Dios, ne'e.

⁴⁰ Ec'o c'a jule' ixoki' ja rec'o tri' chakaja' nquetzu' pon ja nbantaji. Jun chique ja rixoki' María Magdalena, in jun chic María ja rec'o ca'i' ral, jun José in jun chic Jacobo ja ch'ip ne'xi. In jun chic chique ja rixoki' Salomé. ⁴¹ Jawa' rixoki' ri' tok q'ueje'e ja Jesús pa Galilea eje'e' nij etran wi' trij in queto' chipan nak ja c'o rjawaxic tre. In c'a ec'o na más ja rixoki' ja xetre'el trij ja Jesús ja tok be pa Jerusalén.

*****

⁴²⁻⁴³ C'o c'a jun achi José rubi' aj Arimatea, arja' nim ruk'ij chipan ja k'etbaltzij quixin ja tinamit Israel in chakaja' nojel ruc'u'x rayben ja k'ij ja tok xtoqui ja gobierno xin Dios. Ja c'a José como xuban hora in como jari' k'ij ja nchomix wi' nakun rxin ja nmak'ij in c'uluto pispra rxin ja xula'nbal k'ij chakaja' chewi' tok be ruq'uin ja Pilato xerc'utuj tre ja cuerpo rxin ja Jesús, arja' ma xbej ta ri'. ⁴⁴ Ja c'a Pilato tok xc'axaj chi camnak chic ja Jesús arja' quewa' xbij kaj pa ranma ri': —¿Nak moda c'ari' tok camnak chic? ne' kaj. In xsiq'uij pon ja capitán, xc'axaj tre wi' ni katzij wi' chi camnak chic ja Jesús. ⁴⁵ Ja c'a tok bix tre rmal ja capitán chi ni katzij wi' chi cami c'ac'ari' xuya' orden chi njachi ja cuerpo tre ja José. ⁴⁶ C'ac'ari' ja José xulok' jun tziak, be xerkajsaj ja cuerpo rxin ja Jesús chwach cruz in xubar pa jun utzljaj tziak. Ja c'a tok bartaj rmal xerya'a' chipan jun panteón ja c'oton chwach jun portales in xtz'apij ruchi' tre jun nimlaj abaj. ⁴⁷ Ja c'a María Magdalena rachbil

ja jun chic María ja rute' José eje'e' ec'o tri' in nquetzu' pon ja bar q'ueje' can wi' ja cuerpo rxin ja Jesús.

16

¹ Ja c'a tok xoc'owi ja xula'nbal k'ij ja María Magdalena rachbil ja jun chic María ja rute' Jacobo rachbil chakaja' ja Salomé eje'e' quelok' jule' ak'om ja qui' rxula' utzc'a chi nebe nequiya'a' trij ja cuerpo rxin ja Jesús. ² Ja c'a xin domingo pa rsakaric xebe ja bar c'o wi' ja panteón, kas nelto k'ij ja tok xe'ekaj chipan ja lugar: ³ —¿Nak la c'a xtilasani ja rabaj ja tz'apben ruchi' ja panteón utzc'a chi nokcowini nokoc chipan? neche'e chibil tak qui'. ⁴ Pro ja tok quetz'at pon lasan chic ja rabaj, bien xecowini quetz'at como ja rabaj congana nim. ⁵ Ja c'a tok xe'ococ chipan ja panteón c'o jun ala' quetz'at, pa quiquik'a' tz'ubul wi', c'o jun nimlaj tziak sak rcojon. Eje'e' congana quixbej qui' rmal. ⁶ Pro ja c'a ángel xbij chique:

—Ma texbej ta ewi'. Anin wotak chi Jesús ja raj Nazaret ja nixtajini necanoj, ja camsax chwach cruz. Pro arja' c'astaj wa'an rwach ari', ma wawe' chi ta c'o wi'. Quixajo', tetz'ata' mpe' ja lugar ja bar q'ueje' wi' ja rcuerpo. ⁷ Pro ja camic jix, jebij tre ja Pedro in chique ja jule' chic discípulo chi: — Ja Jesús arja' nnabeyaj chewach, nbe pa Galilea in tri' netz'ata' wi' ja cani' bin can chewe rmal. Queri' tebij chique, ne'e ja ángel. ⁸ Ja c'a rixoki' alnak xe'elto chipan ja panteón, queri' queban como congana nebirboti rumac ja xbeben ri'il. In ni majun bar ta tri' quibij wi' ja quetz'at rumac ja congana quixben qui'.

* * * * *

⁹ Ja Jesús tok c'astaji chiquicojol camnaki' pa jun domingo pa rsakaric. Ja c'a kas xuc'ut wi' ri' nabey, chwach María Magdalena. Jari' María ja rec'o wuku' itzel tak espíritu e'ocnak tre nabey in xelasaxel tre rmal ja Jesús. ¹⁰ Arja' be cuq'uin ja rachi'i' ja nij etran wi' trij ja Jesús tok maja'n ticami, nerbij chique chi c'astaji ja Jesús. Ja c'a tok xekaj cuq'uin congana bis ok'ej nqueban. ¹¹ In xbij chique: —C'astajnak chic ja Jesús, xintz'at wa'an rwach, ne' chique, pro eje'e' ma xquinimaj ta.

¹² Ja c'a Jesús ec'o chic ca'i' rdiscípulo, eje'e' quimajon binem ebenak pa jun aldea tok chaka jalal xuc'ut ri' chiquewach pro junwi' na nca'yi chewi' tok ma xch'obtaj ta cumal chanim chi Jesús.

¹³ Pro ja tok ch'obtaj cumal xebe cuq'uin ja jule' chic cachbil, xequibij chique: —C'astajnak chic ja Jesús, xeche' chique, pro ma xnimax ta ja quibij.

¹⁴ Ja c'a tok be jutz'it tiempo tre xuc'ut chic jutij ri' ja Jesús chiquewach ja julajuj rdiscípulo, eje'e' kas e'ocnak pa mesa. Ja Jesús arja' xumaj quich'olixic rmal ja ma kas ta yukul quec'u'x ruq'uin in rmal ja kas maril nquinimaj chi c'astaji. Queri' xuban chique como eje'e' ma xquinimaj ta ja bix chique cumal ja xetz'ato rxin chi c'astajnak chic. ¹⁵ C'ac'ari' xbij chic chique:

—Jix nojel nat nakaj chwach ja rwach'ulew, jeya'a' rbixic ja utzlaj tzij ja nc'amonto, jeya'a' rbixic chique ja winak pro ni canojelal. ¹⁶ Canojel ja winak ja xtiyuke' quec'u'x wq'uin in neban bautizar eje'e' nquewil ja totajem xin Dios. Ja c'a ma xtiyuke' ta quec'u'x wq'uin eje'e' nk'et tzij chiquij in netakel chipan ja nimlaj rpokonal. ¹⁷ Ja xtiyuke'

quec'u'x wq'uin c'o je'e ja xtiyataj na chique ja nc'utuwi ja poder xin Dios quewari', jun, pa nubi' anin nequillasajel itzel tak espíritu chique winak, in jun chic, netzijon chipan jule' chic tzobal ja ma cotakin ta, ¹⁸ in jun chic, wi chaka jalal nequechap itzel tak cumatz pro mta nban chique cumal in wi chaka jalal nquetij veneno mta nuban chique chakaja'. In chakaja' wi nqueya' quek'a' pa quewi' ja yawa'i' netzuri. Queri' xbij chique ja rdiscípulo.

* * * * *

¹⁹ Ja c'a kajaw Jesús tok tzuri tzij rmal cuq'uin ja rdiscípulo arja' c'amarel chila' chicaj, xetz'abe' pa riquik'a' ja Dios. ²⁰ Ja c'a rdiscípulo eje'e' xe'elel, quemaj rbixic ja Jesucristo nojel nat nakaj. Ja kajaw Jesús arja' cachbilaj chi rbanic ja samaj, xuya' chique chi c'o nimak tak milagro nqueban jari' nc'utuwi chi ni katzij wi' nojel ja quimajon rbixic chique ja winak. Amén.

Ja C'ac'a Chominem
New Testament in Tz'utujil Western; tzj
(GT:tzj:Tz'utujil)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tz'utujil

Dialect: Western

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tz'utujil [tzj] (Western), Guatemala

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tz'utujil

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

9edbc891-45bd-575d-b4d1-5ba8f0ea4ba8